

REVİZE EDİLMİŞ GELİŞMİŞ VERSİYON

United Nations

FCCC_{PA/CM}

A/2023/L.17

Framework Convention on
Climate Change

Dağıtım: Sınırlı
13 Aralık 2023

Orijinal: İngilizce

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA)

Fifth session

Birleşik Arap Emirlikleri, 30 Kasım-12 Aralık 2023

Gündem maddesi 4

İlk Küresel stok sayımı •

İlk küresel stok sayımı Başkanın teklifi

Taslak karar -/CMA.5

İlk küresel stok sayımının sonucu

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı,

Paris Anlaşması'nın; Sözleşme'nin (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, BMİDÇS) hedefi de dahil olmak üzere uygulanmasını geliştirirken, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğu ortadan kaldırmaya yönelik çabalar bağlamında iklim değişikliği tehdidine karşı küresel tepkiyi güçlendirmeyi amaçladığını öngören 2. maddesinin 1. paragrafını *hatırlayarak,*

Ayrıca, Anlaşma'nın farklı ulusal koşullar ışığında eşitliği ve ortak ancak farklılaştırılmış sorumluluklar ve ilgili yetenekler ilkesini yansıtacak şekilde uygulanacağını öngören Paris Anlaşması'nın 2. maddesinin 2. paragrafını da *hatırlatarak,*

Ayrıca, Paris Anlaşması'nın 14. maddesinin 1. paragrafında öngörüldüğü gibi; Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansının (CMA); Anlaşmanın amacına ve uzun vadeli hedeflerine ulaşmaya yönelik toplu ilerlemeyi değerlendirmek için periyodik olarak Paris Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin bir değerlendirme yapacağını; ve bunu kapsamlı ve kolaylaştırıcı bir şekilde, azaltım, uyum ve uygulama ve destek araçlarını göz önünde bulundurarak, eşitlik ve mevcut en iyi bilim ışığında yapacağını kabul ettiğini *ilaveten hatırlatarak,*

Paris Anlaşması'nın 14. maddesinin 3. paragrafında belirtildiği üzere; Tarafların; iklim eylemi için uluslararası işbirliğinin geliştirilmesinin yanı sıra, Anlaşmanın ilgili hükümlerine uygun olarak eylemlerini ve desteklerini ulusal olarak belirlenen bir şekilde güncelleme ve geliştirme konusunda küresel stok sayımının sonucu hakkında bilgilendirileceklerini *hatırlatarak,*

Ayrıca 19/CMA.1, 1/CMA.2, 1/CMA.3 ve 1/CMA.4 kararlarını da hatırlatarak,

Sözleşme ve Paris Anlaşmasının uygulanması bağlamında, Birleşmiş Milletler değer ve ilkelerini temel alan çok taraflılığın kritik rolünün; ve sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik çabalar bağlamında iklim değişikliği de dahil olmak üzere küresel sorunların ele alınmasında uluslararası iş birliğinin önemini *altını çizerek,*

İklim değişikliğinin insanlığın ortak kaygısı olduğunu; ve Tarafların; iklim değişikliğiyle mücadele için harekete geçerken cinsiyet eşitliği, kadınların güçlendirilmesi ve nesiller arası eşitlik konularının yanı sıra insan haklarına, temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir çevre hakkına, sağlık hakkına, yerli halkların, yerel toplulukların, göçmenlerin, çocukların, engellilerin ve korunmasız durumdaki kişilerin haklarına ve gelişme hakkına ilişkin yükümlülüklerine saygı duyması, teşvik etmesi ve dikkate alması gerektiğini *kabul ederek*,

Gıda güvenliğinin korunması ve açlığın sona erdirilmesinin temel önceliğini ve gıda üretim sistemlerinin iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı belirli hassasiyetlerini *kabul ederek*,

Ayrıca sosyal ve çevresel güvenceleri sağlarken, iklim uyumuna ilişkin faydalar ve ortak faydalar sağlamada su sistemlerini ve suyla ilgili ekosistemleri korumanın, muhafaza etmenin ve eski haline getirmenin kritik rolünü *kabul ederek*,

Ormanlar, okyanuslar, dağlar ve kriosfer de dahil olmak üzere tüm ekosistemlerin bütünlüğünün sağlanmasının ve bazı kültürler tarafından Toprak Ana olarak kabul edilen biyoçeşitliliğin korunmasının önemine *dikkat çekerek*, ve aynı zamanda iklim değişikliğine karşı eyleme geçerken 'iklim adaleti'nin önemine *dikkat çekerek*,

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmaya yönelik daha geniş bir bağlamda iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik kaybından kaynaklanan birbiriyle bağlantılı küresel krizlerin kapsamlı ve sinerjik bir şekilde ele alınmasının acil gerekliliğinin yanı sıra etkin ve sürdürülebilir iklim eylemi için doğa ve ekosistemleri korumanın, muhafaza etmenin, onarmanın ve sürdürülebilir şekilde kullanmanın hayati önemini *altını çizerek*,

I. Bağlam ve kesişen hususlar

1. Paris Anlaşması'nın, hedefler belirleyerek ve dünyaya iklim krizine yanıt vermenin aciliyetine ilişkin sinyaller göndererek neredeyse evrensel iklim eylemini teşvik etmesini *memnuniyetle karşılamaktadır*;

2. Azaltım, uyum ve uygulama ve destek araçlarına ilişkin genel ilerlemeye rağmen, Tarafların henüz toplu olarak Paris Anlaşması'nın amacına ve uzun vadeli hedeflerine ulaşma yolunda ilerlemediklerinin *altını çizmektedir*;

3. Paris Anlaşması'nın küresel ortalama sıcaklıktaki artışı sanayi öncesi seviyelere göre 2 °C'nin çok altında tutma hedefini ve sıcaklık artışı sanayi öncesi seviyelere göre 1,5 °C'de sınırlamaya yönelik çabaları sürdürmeyi ve bunun iklim değişikliğinin risk ve etkilerini önemli ölçüde azaltacağını *kabul etmektedir*;

4. İklim değişikliğinin etkilerinin 1,5 °C'lik sıcaklık artışında 2 °C'ye kıyasla çok daha düşük olacağını *altını çizmektedir* ve sıcaklık artışı 1,5 °C ile sınırlama çabalarını sürdürme kararlılığını *vurgulamaktadır*;

5. 2023'ün tarihteki en sıcak yıl olduğuna ve iklim değişikliğinin etkilerinin hızla arttığına ilişkin *ciddi endişelerini dile getirmektedir* ve 1,5°C hedefini ulaşılabilir tutmak ve bu bağlamda bu kritik on yılda iklim krizine çözüm bulmak için acil eylem ve desteğe duyulan ihtiyacı *vurgulamaktadır*;

6. Bu kritik on yılda, farklı ulusal koşullar ışığında ve sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğu ortadan kaldırma çabaları bağlamında, eşitliği ve ortak ancak farklılaştırılmış sorumluluklar ve ilgili yetenekler ilkesini yansıtan, mevcut en iyi bilim temelinde eylemleri hızlandırmayı *taahhüt etmektedir*;

7. Anlaşmanın farklı ulusal koşullar ışığında, eşitlik ve ortak ancak farklılaştırılmış sorumluluklar ve ilgili yetenekler ilkesini yansıtacak şekilde uygulanacağını öngören Paris Anlaşması'nın 2. maddesinin 2. paragrafının *önemini vurgulamaktadır*;

8. Finansman, kapasite geliştirme ve teknoloji transferinin iklim eyleminin kritik kolaylaştırıcıları olduğunu *vurgulamaktadır*;

9. İklim krizine yönelik sürdürülebilir ve adil çözümlerin anlamlı ve etkili sosyal diyalog ve Yerli Halklar, yerel topluluklar ve hükümetler, kadınlar, gençler ve çocuklar da dahil olmak üzere tüm paydaşların katılımı üzerine kurulması gerektiğini *tekrar teyit etmektedir* ve düşük emisyonlara ve iklime dirençli kalkınmaya küresel geçişin sürdürülebilir kalkınma ve

yoksulluğun ortadan kaldırılması için fırsatlar sağladığını ve zorluklara yol açtığını *kaydetmektedir*;

10. Adil geçişlerin, farklı bağlamlara hitap eden özel yaklaşımlarla daha sağlam ve eşitlikçi azaltım sonuçlarını destekleyebileceğinin *altını çizmektedir*;

11. Gelişmekte olan ülke Tarafların, Sözleşme ve Paris Anlaşması'nda belirtildiği üzere, özellikle de iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı savunmasız olanların özel ihtiyaçlarını ve özel koşullarını *tanımlamaktadır*.;

12. İlk küresel stok sayımının sonucunu *memnuniyetle karşılamaktadır* ve bu kapsamdaki teknik diyalogda yer alan kişilere ve sentez raporunu¹ ve teknik değerlendirme bileşeninin diğer çıktılarını hazırlayan yardımcı kolaylaştırıcılara *takdir ve şükranlarını sunmaktadır*;

13. İlk küresel stok sayımı kapsamında toplanan üst düzey etkinlikleri *memnuniyetle karşılamaktadır* ve bunların özetini *not etmektedir*;

14. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) Altıncı Değerlendirme Raporu'nu (AR6) *memnuniyetle karşılamaktadır* ve altıncı değerlendirme döngüsündeki raporların hazırlanmasında yer alan kişilere, mükemmel çalışmaları ve 2019 koronavirüs salgınının olağanüstü koşulları sırasında çalışmalarına devam etme konusundaki kararlılıklarından *öztürü takdir ve şükranlarını ifade etmektedir*;

15. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelinin Altıncı Değerlendirme Raporu'nun aşağıdaki bulgularını *ciddi endişeyle ve dikkatle not etmektedir*:

- (a) Temel olarak sera gazı emisyonları yoluyla gerçekleşen insan faaliyetlerinin, yaklaşık 1,1 °C'lik küresel ısınmaya kesin surette yol açmaktadır;
- (b) İnsan kaynaklı iklim değişikliği etkilerinin dünya genelinde her bölgede hissedildiği, iklim değişikliğine en az katkıda bulunanların bu etkilere karşı en savunmasız durumda olduğu ve bu durumun, kayıp ve zararlarla birlikte, her ısınma artışıyla daha da artacağı belirtilmektedir;
- (c) En çok gözlemlenen uyum müdahalelerinin parçalı, artan, sektöre özel ve bölgeler arasında eşit olmayan şekilde dağılmış olduğu ve kaydedilen ilerlemeye rağmen sektörler ve bölgeler arasında önemli uyum boşluklarının hala mevcut olduğu ve mevcut uygulama seviyelerinde büyümeye devam edeceği belirtilmektedir;

16. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelinin Altıncı Değerlendirme Raporu'nun aşağıdaki bulgularını *not etmektedir*:

- (a) Daha geniş bir kalkınma bağlamına yerleştirilmiş azaltım çabalarının; emisyon azaltımlarının hızını, derinliğini ve kapsamını artırabileceği; ayrıca kalkınma yöntemlerini sürdürülebilirliğe doğru evrilten politikaların mevcut azaltım müdahalelerinin portföyünü genişletebileceği ve kalkınma hedefleriyle sinerji arayışına olanak verebileceği belirtilmektedir;
- (b) Hem uyum hem de azaltım finansmanının kat kat artması gerekeceği, küresel yatırım açığını kapatmak için yeterli küresel sermayenin mevcut olduğu ancak sermayenin iklim eylemine yönlendirilmesinde engeller bulunduğu ve Hükümetlerin kamu finansmanı ve yatırımcılara açık sinyaller aracılığıyla bu engellerin azaltılmasında kilit rol oynadığı ve yatırımcıların, merkez bankalarının ve mali düzenleyicilerin de üzerlerine düşeni yapmaları gerektiği belirtilmektedir;
- (c) Teknolojiler ve destek konusunda gerekli iş birliğiyle bu kritik on yılda 1,5 °C'yi ulaşılabilir hedef seviyesinde tutmak için tüm sektörlerde uygulanabilir, etkili ve düşük maliyetli azaltım seçeneklerinin zaten mevcut olduğu belirtilmektedir;

17. Gelişmiş ülke Tarafların hem azaltım hedeflerinde hem de uygulamalarındaki 2020 öncesi boşlukları; ve Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin daha önce belirttiği üzere gelişmiş ülkelerin emisyonlarını 2020 yılına kadar 1990 seviyelerinin yüzde 25-40 altına indirmeleri gerektiğini ancak bunda başarılı olunmadığını *endişeye not etmektedir*;

¹ FCCC/SB/2023/9.

II. Eşitlik ve mevcut en iyi bilim ışığında, 2. Maddenin 1(a-c) paragrafı dahil olmak üzere, Paris Anlaşması'nın amacına ve uzun vadeli hedeflerine ulaşmaya yönelik toplu ilerleme; ve Tarafların ulusal olarak belirlenen yöntem, eylem ve desteklerini güncellenmeleri ve geliştirilmeleri konusunda bilgilendirilmesi

A. Azaltım

18. Anlaşma'nın kabulünden önceki bazı tahminlere göre beklenen 4 °C'lik küresel sıcaklık artışının aksine, Anlaşma'nın kabul edilmesiyle ve ulusal katkı beyanlarının tam olarak uygulanmasıyla birlikte 2,1-2,8 °C aralığındaki artışa kadar; Paris Anlaşması sıcaklık hedefine doğru önemli bir kolektif ilerleme kaydedildiğini *kabul etmektedir*;

19. Tüm Tarafların; Paris Anlaşması sıcaklık hedefine ulaşma yolunda ilerlemeyi gösteren ulusal katkı beyanlarını ilettiklerini ve bunların çoğunun açıklık, şeffaflık ve anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak için gerekli bilgileri sağlamasını *takdirle karşıladığını ifade etmektedir*;

20. Uzun vadeli düşük sera gazı emisyonlu kalkınma stratejileri bildiren 68 Tarafı *takdir etmektedir* ve gayri safi yurt içi hasılanın payı açısından küresel ekonominin yüzde 87'sinin iklim nötrlüğü, karbon nötrlüğü, sera gazı nötrlüğü veya net sıfır emisyon hedefleri kapsamında olduğunu ve bu stratejilerin tam olarak uygulanması dikkate alındığında 2°C'nin altında bir sıcaklık artışı elde etme olanağı sağlayacaklarını *kaydetmektedir*;

21. Ulusal katkı beyanlarına ilişkin sentez raporunun en son versiyonunda yer alan; mevcut ulusal olarak belirlenmiş katkıların uygulanmasının emisyonları 2030 yılına kadar 2019 düzeyine kıyasla ortalama yüzde 2 oranında azaltacağı ve Paris Anlaşması'nın sıcaklık hedefi doğrultusunda küresel sera gazı emisyon gidişatına uyum sağlamak için önemli ölçüde daha büyük emisyon azaltımlarının gerekli olduğu yönündeki bulguları *endişeyle not etmektedir* ve bu açığın acilen giderilmesi gerektiğinin *farkındadır*;

22. Ulusal katkı beyanlarına ilişkin sentez raporunda, tüm koşullu unsurlar da dahil olmak üzere tüm ulusal olarak belirlenen katkıların tam olarak uygulanması durumunda 2030 yılında sera gazı emisyon seviyelerinin 2019 yılına göre yüzde 5,3 daha düşük olacağını tahmin edildiğine dair bulgulara *dikkat çekmektedir* ve bunu başarmak için artırılmış finansal kaynaklara, teknoloji transferine, teknik işbirliğine ve kapasite geliştirme desteğine ihtiyaç olduğunu belirtmektedir;

23. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin Altıncı Değerlendirme Raporunun; 2020 yılı sonuna kadar uygulanan politikaların, ulusal katkı beyanlarının ima ettiğinden daha yüksek küresel sera gazı emisyonlarına yol açacağını öngörüldüğü ve bu durumun bir uygulama boşluğuna işaret ettiği bulgularını *kaygıyla not etmektedir* ve bu açığı acilen gidermek için harekete geçme *kararı almaktadır*;

24. Kaydedilen ilerlemeye rağmen, küresel sera gazı emisyon gidişatının henüz Paris Anlaşması'nın sıcaklık hedefine uygun olmadığını ve bu hedefe ulaşmak için hedefin artırılması ve mevcut taahhütlerin uygulanması için hızla daralmakta olan bir pencerenin mevcut olduğunu *büyük bir endişeyle kaydetmektedir*;

25. Paris Anlaşması sıcaklık hedefine ulaşmaya uygun karbon bütçesinin şu anda küçük olduğu ve hızla tükendiği yönündeki *endişelerini dile getirmektedir* ve tarihsel kümülatif net karbondioksit emisyonlarının hâlihazırda toplam karbon bütçesinin yaklaşık beşte dördünü oluşturduğunu ve yüzde 50 olasılıkla küresel ısınmayı 1,5 °C ile sınırlandıracağını *kabul etmektedir*;

26. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelinin Altıncı Değerlendirme Raporunun Sentez Raporundaki² küresel modellenmiş yollar ve varsayımlara dayanan; küresel sera gazı emisyonlarının herhangi bir aşım olmaksızın veya sınırlı bir aşım ile ısınmayı 1,5 °C ile sınırlayan ve acil eylem ile ısınmayı 2 °C ile sınırlayan küresel modellenmiş yollarda, 2020 ile en geç 2025'ten önce zirveye çıkacağı tahmin edildiği bulguyu *kabul etmektedir*; ve bunun bu zaman çerçevesi içinde tüm ülkelerde zirveye ulaşılması anlamına gelmediğini ve zirveye ulaşma zaman çerçevelerinin sürdürülebilir kalkınma, yoksulluğun ortadan kaldırılması ihtiyaçları ve eşitlik ile şekilleneceğini ve farklı ulusal koşullarla uyumlu olacağını *dikkate almaktadır*; ve kapasite geliştirme ve finansmanın yanı sıra, gönüllü ve karşılıklı olarak mutabakata varılan şartlarda teknoloji geliştirme ve transferinin ülkeleri bu konuda destekleyebileceğini *kabul etmektedir*;

27. Ayrıca, küresel ısınmayı 1,5 °C ile sınırlamanın; herhangi bir aşım olmaksızın veya sınırlı bir aşım ile, küresel sera gazı emisyonlarında 2019 düzeyine göre 2030 yılına kadar yüzde 43, 2035 yılına kadar yüzde 60 oranında derin, hızlı ve sürekli azalmalar ve 2050 yılına kadar net sıfır karbondioksite ulaşılması gerektirdiğini de *kabul etmektedir*;

28. Ayrıca, 1,5°C sınırlaması ile uyumlu olarak sera gazı emisyonlarında derin, hızlı ve sürdürülebilir azaltımlara duyulan ihtiyacı *farkındadır*; ve Taraflara; Paris Anlaşmasını ve bunların farklı ulusal koşullarını, yollarını ve yaklaşımlarını dikkate alarak, ulusal olarak belirlenmiş bir şekilde aşağıdaki küresel çabalara katkıda bulunmaları *çalışmalarında bulunmaktadır*:

(a) 2030 yılına kadar küresel olarak yenilenebilir enerji kapasitesinin üç katına çıkarılması ve küresel ortalama yıllık enerji verimliliği iyileştirme oranının iki katına çıkarılması;

(b) Azaltılmamış kömürlü termik santrallerin aşamalı olarak azaltılmasına yönelik çabaların hızlandırılması;

(c) Yüzyılın çok öncesinde veya ortalarında sıfır ve düşük karbonlu yakıtların kullanıldığı net sıfır emisyonlu enerji sistemlerine yönelik küresel çabaların hızlandırılması;

(d) Enerji sistemlerinde fosil yakıtlardan adil, düzenli ve hakkaniyetli bir şekilde geçiş yapılması (*transitioning away*), bilime uygun olarak 2050 yılına kadar net sıfıra ulaşmak için bu kritik on yılda eylemlerin hızlandırılması;

(e) Diğerlerinin yanı sıra yenilenebilir enerji kaynakları, nükleer enerji, özellikle azaltılması zor sektörlerde karbon yakalama, kullanma ve depolama gibi azaltma ve ortadan kaldırma teknolojileri ve düşük karbonlu hidrojen üretimi de dahil olmak üzere sıfır ve düşük emisyon teknolojilerinin hızlandırılması;

(f) 2030 yılına kadar, başta metan emisyonları olmak üzere, küresel düzeyde karbon dioksit dışı emisyonların önemli ölçüde azaltılması;

(g) Altyapının geliştirilmesi ve sıfır ve düşük emisyonlu araçların hızla devreye alınması da dahil olmak üzere, karayolu taşımacılığında kaynaklanan emisyonların azaltılmasının çeşitli yollarla hızlandırılması;

(h) Enerji yoksulluğuna veya adil geçişlere çözüm getirmeyen verimsiz fosil yakıt sübvansiyonlarının mümkün olan en kısa sürede aşamalı olarak kaldırılması;

29. Geçiş dönemi yakıtlarının enerji güvenliğini sağlarken enerji geçişini kolaylaştırmada rol oynayabileceğini *kabul etmektedir*;

30. Son on yılda azaltım teknolojilerinin giderek daha fazla kullanılabilir hale geldiğini; ve teknolojik gelişmeler, ölçek ekonomileri, artan verimlilik ve elverişli üretim süreçleri sayesinde başta rüzgar enerjisi, güneş enerjisi ve depolama olmak üzere çeşitli düşük emisyonlu teknolojilerin birim maliyetlerinin sürekli düştüğünü, bu tür teknolojilerin karşılanabilirliğini ve erişilebilirliğini artırma ihtiyacının bilincinde olarak, *memnuniyetle karşılanmaktadır*;

² Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli. 2023. İklim Değişikliği 2023: Sentez Raporu. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli Altıncı Değerlendirme Raporuna Çalışma Grupları I, II ve III'ün Katkısı. Cenevre: Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>.

31. Paris Anlaşmasının 4. maddesinin 2. paragrafı uyarınca ulusal azaltım tedbirlerinin hızlandırılmış bir şekilde uygulanması ihtiyacının yanı sıra Paris Anlaşmasının 6. maddesinin 1. paragrafında atıfta bulunulan gönüllü işbirliğinin kullanılmasına yönelik acil ihtiyacı *vurgulamaktadır*;

32. Sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması bağlamında ve Paris Anlaşması'nın 6. maddesinin 8. paragrafı uyarınca; azaltım, uyum, finansman, teknoloji transferi ve kapasite geliştirme hususları uygun ölçüde dahil olacak şekilde entegre, bütünsel ve dengeli piyasa dışı yaklaşımların koordineli ve etkili bir şekilde güçlendirilmesine yönelik acil ihtiyacı *ayrıca vurgulamaktadır*;

33. 2030 yılına kadar ormansızlaşmayı ve orman bozulmasını durdurma ve tersine çevirmeye yönelik artan çabalar; sera gazı yutakları ve rezervuarları olarak görev yapan diğer kara ve deniz ekosistemleri dahil olmak üzere ve Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi doğrultusunda sosyal ve çevresel korumaları sağlarken biyo-çeşitliliği muhafaza ederek; Paris Anlaşması sıcaklık hedefine ulaşmak için doğayı ve ekosistemleri korumanın ve eski haline getirmenin önemini *ayrıca vurgulamaktadır*;

34. Paris Anlaşması'nın 5. Maddesi uyarınca, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması bağlamında; ormansızlaşma ve orman bozulmasından kaynaklanan emisyonların azaltılması ve gelişmekte olan ülkelerde ormanların korunması, sürdürülebilir yönetimi ve orman karbon stoklarının artırılmasıyla ilgili faaliyetlere yönelik politika yaklaşımları ve pozitif teşvikler için sonuca dayalı ödemeler de dahil olmak üzere ormansızlaşmayı ve orman bozulmasını 2030 yılına kadar durdurma ve tersine çevirmeye yönelik olarak çabalar için; finansal kaynaklar, teknoloji transferi ve kapasite geliştirme araçları da dahil olmak üzere daha fazla destek ve yatırım ihtiyacını *kaydetmektedir*; ve ormanların bütünsel ve sürdürülebilir yönetimi için ortak azaltım ve uyum yaklaşımları gibi alternatif politika yaklaşımları ve bu tür yaklaşımlarla ilişkili karbon dışı faydaların uygun şekilde teşvik edilmesinin önemini *yeniden teyit etmektedir*;

35. Tarafları; okyanusları ve kıyı ekosistemlerini korumaya ve eski haline getirmeye ve uygun olduğu takdirde okyanus temelli azaltım eylemini artırmaya *davet etmektedir*;

36. Döngüsel ekonomi yaklaşımları da dahil olmak üzere, iklim değişikliğiyle mücadele çabalarında sürdürülebilir yaşam tarzlarına ve sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerine geçişin önemini *not etmektedir* ve bu konudaki çabaları *teşvik etmektedir*;

37. Paris Anlaşmasının 3. Maddesi ve 4. Maddesinin 3, 4, 5 ve 11. paragraflarını *hatırlamaktadır* ve henüz bunu yapmamış olan Taraflardan; farklı ulusal koşullar dikkate alınarak 2024 sonuna kadar Paris Anlaşması sıcaklık hedefine uyum sağlamak için ulusal katkı beyanlarında 2030 hedeflerini yeniden gözden geçirmelerini ve güçlendirmelerini *talep etmektedir*;

38. Gelişmiş ülke tarafların tüm ekonomiyi kapsayan mutlak emisyon azaltım hedefleri üstlenerek liderlik etmeye devam etmeleri gerektiğini ve gelişmekte olan ülke tarafların azaltım çabalarını artırmaya devam etmeleri ve farklı ulusal koşullar ışığında tüm ekonomiyi kapsayan emisyon azaltımı veya sınırlama hedeflerine doğru zamanla ilerlemelerinin teşvik edilmesi gerektiğini öngören Paris Anlaşması'nın 4. maddesinin 4. paragrafını *hatırlamaktadır*;

39. Ulusal katkı beyanlarının ulusal olarak belirlenmiş niteliğini ve Paris Anlaşmasının 4. maddesinin 4. paragrafını *yeniden teyit etmektedir* ve Tarafları; farklı ulusal koşullar ışığında ve en son bilimsel bilgilere göre küresel ısınmanın 1,5 °C ile sınırlandırılmasıyla uyumlu olarak; tüm ekonomiyi kapsayan, tüm sera gazlarını, sektörleri ve kategorileri içeren emisyon azaltma hedefleriyle bir sonraki ulusal katkı beyanlarında öne çıkmaya *teşvik etmektedir*;

40. Ulusal katkı beyanlarını uzun vadeli düşük sera gazı emisyon kalkınma stratejileriyle uyumlu hale getirmenin önemini *not etmektedir* ve Tarafları; bir sonraki ulusal katkı beyanlarını uzun vadeli düşük sera gazı emisyonlu kalkınma stratejileriyle uyumlu hale getirmeye *teşvik etmektedir*;

41. En az gelişmiş ülkelerin ve gelişmekte olan küçük ada devletlerinin ulusal olarak belirlenmiş katkıların hazırlanması ve iletilmesiyle ilgili kapasite zorluklarını *not etmektedir*;

42. Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansının altıncı oturumuna (Kasım 2024) kadar, farklı ulusal koşulları dikkate alarak, yüzyılın ortasında

veya buna yakın bir tarihte net sıfır emisyonu adil geçişe yönelik olarak; Paris Anlaşması'nın 4. maddesinin 19. paragrafında atıfta bulunulan uzun vadeli düşük sera gazı emisyon kalkınma stratejilerini iletmek veya gözden geçirmek üzere henüz bunu yapmamış olan Tarafları teşvik etmektedir ve diğer tüm Tarafları davet etmektedir;

B. Uyum

43. Sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmak ve Paris Anlaşması'nın 2. maddesinde atıfta bulunulan sıcaklık hedefi bağlamında yeterli bir uyum müdahalesi sağlamak amacıyla uyum kapasitesinin artırılması, dayanıklılığın güçlendirilmesi ve iklim değişikliğine karşı hassasiyetin azaltılmasına yönelik küresel uyum hedefinin önemini *vurgulamaktadır*;

44. Ulusal uyum planlarında, uyum bildirimlerinde ve ulusal katkı beyanlarında uygun şekilde belirtildiği üzere; uyum kapasitesinin artırılması, dayanıklılığın güçlendirilmesi ve kırılganlığın azaltılmasına yönelik olarak Taraflarca üstlenilen artan uyum planlama ve uygulama çabalarını *takdir etmektedir* ve bugüne kadar 51 Tarafın ulusal uyum planlarını sunmuş olmasını ve 62 Tarafın uyum bildirimini sunmuş olmasını *memnuniyetle karşılamaktadır*;

45. Gelişmekte olan ülke Tarafların; ulusal uyum planlarını, uyum bildirimlerini ve ulusal katkı beyanlarını, uygun görüldüğü şekilde, kendi iç harcamaları da dahil olmak üzere formüle etme ve uygulama konusundaki önemli çabalarının yanı sıra, ulusal kalkınma planlarını uyumlaştırmaya yönelik artan çabalarını *takdir etmektedir*;

46. Ayrıca gelişmekte olan ülke Tarafların; ulusal uyum planlarını uygulamak için finansmana erişim konusunda karşılaştıkları önemli zorlukları da *kabul etmektedir*;

47. Uyum Komitesi, En Az Gelişmiş Ülkeler Uzman Grubu ve iklim değişikliğinin etkileri, hassasiyeti ve iklim değişikliğine uyum konusundaki Nairobi çalışma programı da dahil olmak üzere, ilgili BMİDÇS teşkilatlarının ve kurumsal düzenlemelerinin yukarıdaki 45. paragrafta atıfta bulunulan çabalara katkısını *takdirle not etmektedir*;

48. Uyumun uygulanmasında, desteklenmesinde ve uyumun yeterliliği ve etkinliğinin kolektif değerlendirilmesinde boşluklar bulunduğunu; ve sonuçların izlenmesi ve değerlendirilmesinin, ilerlemenin izlenmesi ve uyum eyleminin kalitesinin ve farkındalığının artırılması açısından kritik öneme sahip olduğunu *kaydetmektedir*;

49. Zaman içinde iklim etkilerine ilişkin ulusal envanterlerin oluşturulup iyileştirilmesinin ve erken uyarı sistemleri de dahil olmak üzere erişilebilir, kullanıcı odaklı iklim hizmetleri sistemlerinin oluşturulmasının uyum eylemlerinin uygulanmasını güçlendirebileceğini *kabul etmektedir* ve sistematik gözlem topluluğu tarafından faaliyetlerin koordinasyonunun geliştirilmesi ihtiyacının yanı sıra dünyanın üçte birinin erken uyarı ve iklim bilgi hizmetlerine erişimi olmadığını *farkındadır*;

50. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin 23 Mart 2022 Dünya Meteoroloji Günü'nde yaptığı, 2027 yılına kadar aşırı hava ve iklim değişikliğine karşı erken uyarı sistemlerinin evrensel olarak kapsayıcı bir şekilde Dünya üzerindeki herkesi korumaya yönelik çağrısını *hatırlatmaktadır*; ve kalkınma ortaklarını, Finansal Mekanizmanın uluslararası finans kurumlarını ve faaliyet gösteren kuruluşlarını, Herkes İçin Erken Uyarı girişiminin uygulanmasına destek sağlamaları için *davet etmektedir*;

51. Farklı ulusal koşullara dayalı acil, kademeli, dönüşümsel ve ülke odaklı uyum eylemi için *çağrıda bulunmaktadır*;

52. İklim değişikliği etkilerinin çoğunlukla sınır aşan nitelikte olduğunu ve bunların ele alınması için bilgi paylaşımı ve uluslararası işbirliği gerektiren karmaşık, kademeli riskler içerebileceğini *kabul etmektedir*;

53. İklim değişikliğinin büyüklüğü ve hızının ve buna bağlı risklerin büyük ölçüde yakın vadeli azaltım ve uyum eylemlerine bağlı olduğunu; uzun vadeli planlamanın ve özellikle bu on yılda uyumun hızlandırılmış olarak uygulanmasının uyum boşluklarını kapatmak ve birçok fırsat yaratmak için kritik öneme sahip olduğunu; ve gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere ve diğer kaynaklardan sağlanan hızlandırılmış mali desteğin kritik bir kolaylaştırıcı olduğunu *vurgulamaktadır*;

54. Uyum kapasitesi oluşturmak, dayanıklılığı güçlendirmek ve kırılganlığı azaltmak için yinelenen uyum döngüsünün önemini *kabul etmektedir*; ve uyum döngüsünün; risk ve etki değerlendirmesi, planlama; uygulama ve izleme, değerlendirme, öğrenme ve döngünün her aşamasında gelişmekte olan ülke Taraflar için uygulama ve destek araçlarının önemini farkına varılmasından oluşan yinelenen bir süreç olduğunu not etmektedir;

55. Arazi kullanımı yönetimi, sürdürülebilir tarım, dayanıklı gıda sistemleri, doğa temelli çözümler ve ekosistem temelli yaklaşımlar gibi entegre, çok sektörlü çözümlerin uygulanmasını; ve daha iyi dayanıklılık ve refah gibi ekonomik, sosyal ve çevresel faydalar sunabilecek ormanlar, dağlar ve diğer kara, deniz ve kıyı ekosistemleri dahil olmak üzere doğayı ve ekosistemleri korumayı, muhafaza etmeyi ve restore etmeyi *teşvik etmektedir*; ve Yerli Halkların bilgisi ve yerel bilgi sistemlerinin yanı sıra mevcut en iyi bilimi temel alarak bu uyumun; ülke odaklı, toplumsal cinsiyete duyarlı ve katılımcı bir yaklaşımın parçası olarak etki ve kayıpların azaltılmasına katkıda bulunabileceğini *belirtmektedir*;

56. Okyanus temelli uyum ve dayanıklılık önlemlerinin yanı sıra dağlık bölgelerdeki ekosistem temelli yaklaşımların bir dizi iklim değişikliği riskini azaltabileceğini ve birden fazla ortak fayda sağlayabileceğini *belirtmektedir*;

57. Paris Anlaşması'nın 7. maddesinin 10-11. paragraflarında belirtildiği gibi, her bir Tarafın, uygun olduğu şekilde, bir uyum bildirimini sunması ve güncellemesi gerektiğini; ve uyum bildirimiminin, uygun olduğu şekilde, Paris Anlaşması'nın 4. maddesinin 2. paragrafında atıfta bulunulduğu üzere ulusal bir uyum planı, ulusal olarak belirlenmiş bir katkı içerecek şekilde diğer bildirim veya belgelerin bir bileşeni veya bunlarla bağlantılı bir ulusal bildirim şeklinde ve/veya ulusal bir bildirim olarak periyodik olarak sunulması ve güncellenmesi gerektiğini; ve Tarafların, uygun görüldüğü şekilde, Paris Anlaşması'nın 13. maddesinin 8. paragrafında belirtildiği üzere etki ve uyum raporlarının bir parçası veya bunlarla bağlantılı olarak uyum bildirimlerini ayrıca sunabileceklerini ve güncelleyebileceklerini *hatırlatmaktadır*;

58. Uyum bildirimlerine ilişkin rehberin 2025 yılında gözden geçirileceğini de *ayrıca hatırlatmaktadır*;

59. Bunu henüz yapmamış olan Taraflara; ulusal uyum planlarını, politikalarını ve planlama süreçlerini 2025 yılına kadar uygulamaya koymaları ve 2030 yılına kadar bunları uygulama konusunda ilerleme kaydetmeleri yönünde *çağrıda bulunmaktadır*;

60. Sekreteryadan; Tarafların iki yıllık şeffaflık raporlarında sundukları uyum bildirimleri ve ulusal katkı beyanları hakkında düzenli bir sentez raporu hazırlamasını *talep etmektedir*;

61. Paris Anlaşması'nın 2. maddesinde atıfta bulunulan sıcaklık hedefi bağlamında mevcut ve gelecek nesiller için tüm insanların kolektif refahı, geçim kaynaklarının ve ekonomilerin korunması, doğanın korunması ve yenilenmesinin yanı sıra kırılganlığın azaltılması ve uyum kapasitesinin ve dayanıklılığın artırılmasına yönelik uzun vadeli dönüşümsel ve artan uyum da dahil olmak üzere uyum çabalarının hayata geçirilmesinde küresel dayanışmanın *önemini vurgulamaktadır*; ve bu çabaların uyum yaklaşımları açısından kapsayıcı olması ve uyum konusundaki küresel hedefin gerçekleştirilmesini desteklemek için mevcut en iyi bilimi ve Yerli Halkların dünya görüşlerini ve değerlerini dikkate alması gerektiğini *belirtmektedir*;

62. Taraflara; -CMA.5;³ kararında atıfta bulunulan küresel uyum hedefinin çerçevesini dikkate alarak, Paris Anlaşması'nın 2. maddesinin 1(b) paragrafındaki hedefe ve küresel uyum hedefine ulaşmak için yapılması gerekenler doğrultusunda uyum çabalarını artırmaları yönünde *çağrıda bulunmaktadır*;

63. 2030 yılına kadar ve giderek daha da ötesine geçerek, diğerlerinin yanı sıra aşağıdaki hedeflere ulaşılmasına yönelik diğer küresel çerçeveler doğrultusunda, yerelden küresele tüm düzeylerde ve ölçekte eylemi hızlandırmak amacıyla, -/CMA.5,⁴ kararı

³ Paris Anlaşması'nın beşinci oturumunda Tarafların toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı'nın 8(a) gündem maddesi kapsamında önerilen "7/CMA.3 kararında atıfta bulunulan küresel uyum hedefine ilişkin Glasgow-Şarm El-Seyh çalışma programı" başlıklı taslak karar.

⁴ Yukarıdaki 3. dipnotta olduğu gibi.

doğrultusunda, taahhütlerini artırmak ve uyum eylemini ve desteğini geliştirmek için Tarafları teşvik etmektedir ve Taraf olmayan paydaşları davet etmektedir:

- (a) İklimle dayanıklı su temini, iklimle dayanıklı sanitasyon ve herkes için güvenli ve uygun fiyatlı içme suyuna erişim yönünde iklim kaynaklı su kıtlığının önemli ölçüde azaltılması ve su ile ilgili tehlikelere karşı iklim direncinin artırılması;
- (b) İklimle dayanıklı gıda ve tarımsal üretim, gıda tedariki ve dağıtımının sağlanması, sürdürülebilir ve yenileyici üretimin artırılması ve herkes için yeterli gıda ve beslenmeye adil erişimin sağlanması;
- (c) İklim değişikliğiyle bağlantılı sağlık etkilerine karşı dayanıklılığın sağlanması, iklimle dayanıklı sağlık hizmetlerinin teşvik edilmesi ve özellikle en savunmasız topluluklarda iklimle bağlantılı hastalık ve ölümlerin önemli ölçüde azaltılması;
- (d) İklimin ekosistemler ve biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkilerinin azaltılması ve bunların yönetimi, geliştirilmesi, restorasyonu ve korunması ile kara, iç su, dağ, deniz ve kıyı ekosistemlerinin korunması dahil olmak üzere ekosistem temelli uyum ve doğa temelli çözümlerin kullanımının hızlandırılması;
- (e) Herkes için temel ve sürekli temel hizmetlerin sağlanması amacıyla altyapının ve insan yerleşimlerinin iklim değişikliği etkilerine karşı dayanıklılığının artırılması ve altyapı ve insan yerleşimleri üzerindeki iklimle ilgili etkilerin en aza indirilmesi;
- (f) Özellikle herkes için uyarlanabilir sosyal koruma tedbirlerinin kullanımının teşvik edilmesi yoluyla, iklim değişikliğinin yoksulluğun ortadan kaldırılması ve geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerinin önemli ölçüde azaltılması;
- (g) Kültürel uygulamaları ve miras alanlarını korumaya yönelik uyarlanabilir stratejiler geliştirerek ve geleneksel bilgi, Yerli Halkların bilgisi ve yerel bilgi sistemleri rehberliğinde iklimle dayanıklı altyapı tasarlayarak kültürel mirası iklimle ilgili risklerin etkilerinden korumak;

64. Küresel uyum hedefi çerçevesinin, uyum eylemini ve desteği artırma ihtiyacını kabul ederek, tekrarlanan uyum döngüsünün boyutlarıyla ilgili olarak aşağıdaki hedefleri içerdiğini *teyit etmektedir*:

- (a) Etki, zarar görülebilirlik ve risk değerlendirme: 2030 yılına kadar tüm Taraflar; iklim tehlikeleri, iklim değişikliğinin etkileri ve risklere ve hassasiyetlere maruz kalma konusunda güncel değerlendirmeler yapmış; ve bu değerlendirmelerin sonuçlarını ulusal uyum planları, politika araçları ve planlama süreçleri ve/veya stratejilerinin geliştirilmesi formülasyonları için bilgilendirmek amacıyla kullanmış; ve 2027 yılına kadar tüm Taraflar; iklimle ilgili iyileştirilmiş veri, bilgi ve hizmetleri desteklemek için riskin azaltılmasına yönelik çoklu tehlike erken uyarı sistemleri, iklim bilgi hizmetleri ve sistematik gözlem oluşturmuş olmalıdırlar;
- (b) Planlama: 2030 yılına kadar tüm Taraflar; uygun olduğu ölçüde ekosistemleri, sektörleri, insanları ve hassas toplulukları kapsayan, ülke odaklı, toplumsal cinsiyete duyarlı, katılımcı ve tamamen şeffaf ulusal uyum planlarını, politika araçlarını ve planlama süreçlerini ve/veya stratejilerini uygulamaya koymuş ve uyumun ilgili tüm strateji ve planlara yaygınlaştırılmasını sağlamış olmalıdırlar;
- (c) Uygulama: 2030 yılına kadar tüm Taraflar; ulusal uyum planlarını, politikalarını ve stratejilerini uygulama konusunda ilerleme kaydetmiş ve bunun sonucunda yukarıda paragraf 6 (a)'da atıfta bulunulan değerlendirmelerde tanımlanan temel iklim tehlikelerinin sosyal ve ekonomik etkilerini azaltmış olmalıdırlar;
- (d) İzleme, değerlendirme ve öğrenme: 2030 yılına kadar tüm Taraflar; ulusal uyum çabaları için bir izleme, değerlendirme ve öğrenme sistemi tasarlamış, kurmuş ve işler hale getirmiş, ve sistemin tam olarak uygulanması için gerekli kurumsal kapasiteyi oluşturmuş olmalıdırlar;

65. Yukarıdaki 63-64. paragraflarda atıfta bulunulan hedeflere ilişkin çabaların; ülke odaklı, gönüllülük esasına dayalı ve ulusal koşullara uygun olarak gerçekleştirileceğini, sürdürülebilir kalkınmayı ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasını dikkate alacağını ve Taraflar arasında karşılaştırma için bir temel oluşturmayacağını *ayrıca teyit etmektedir*;

C. Uygulama ve destek araçları

1. Finans

66. Paris Anlaşması'nın 2., 4. ve 9. maddeleri 1-4 paragraflarını *hatırlatmaktadır*;

67. Özellikle iklim değişikliğinin etkilerinin artan bir şekilde ekonomik zorluklarla birleşerek gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçları arasındaki giderek artan uçuruma *dikkat çekmektedir* ve bu ülkelerin ulusal katkı beyanlarını uygulamak için sağlanan ve harekete geçirilen desteği vurgular, bu ihtiyaçların 2030 öncesinde 5.8-5.9 trilyon ABD doları olarak tahmin edildiğini belirtmektedir;⁵

68. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerin uyum finansmanı ihtiyaçlarının 2030'a kadar yılda 215-387 milyar ABD doları olarak tahmin edildiğini ve 2030'a kadar temiz enerjiye yılda 4.3 trilyon ABD doları yatırılması gerektiğini ve bunun 2050 net sıfır emisyon hedefine ulaşmak için 2050'ye kadar yılda 5 trilyon ABD dolarına çıkarılmasının gerekli olduğunu *vurgulamaktadır*;⁶

69. Yeni ve ek hibe bazlı, yüksek imtiyazlı finansman ve borç dışı araçların artırılmasının, gelişmekte olan ülkeleri özellikle de adil ve eşitlikçi bir şekilde geçiş yaparken desteklemek açısından kritik öneme sahip olmaya devam ettiğini *not etmektedir* ve yeterli mali olanakların, iklim eylemi ve düşük emisyonlu ve iklime dayanıklı kalkınma yoluna ilerleme ile olumlu bir bağlantısı olduğunu, Ortak Çerçeve gibi mevcut kurumlar ve mekanizmalar üzerine inşa ederek *belirtmektedir*;

70. Ayrıca, özel sektörün rolünü *tanımlamaktadır* ve düşük sera gazı emisyonlarına ve iklime dayanıklı kalkınmaya küresel bir geçiş sağlamak için gerekli yatırım ölçeğine ulaşmada politika rehberliğini, teşvikleri, düzenlemeleri ve elverişli koşulları güçlendirmenin gerekliliğini *vurgulamaktadır* ve Tarafları, elverişli ortamlarını sürekli olarak geliştirmeye *teşvik etmektedir*;

71. Gelişmiş ülke Taraflarının, Sözleşme kapsamındaki mevcut yükümlülüklerini sürdürmeleri için hem azaltım hem de uyum konusunda gelişmekte olan ülke Taraflarına yardımcı olacak mali kaynaklar sağlayacaklarını ve diğer Tarafların bu tür desteği gönüllü olarak sağlamaya veya sağlamaya devam etmeye teşvik edildiğini *hatırlatmaktadır*;

72. Ayrıca, küresel çabanın bir parçası olarak gelişmiş ülke Tarafların, iklim finansmanının çok çeşitli kaynaklardan, araçlardan ve kanallardan harekete geçirilmesinde öncülük etmeye devam etmeleri gerektiğini; kamu fonlarının önemli rolüne dikkat çekerek, ülke odaklı stratejilerin desteklenmesi de dahil olmak üzere çeşitli eylemler yoluyla ve gelişmekte olan ülke Tarafların ihtiyaçlarını ve önceliklerini dikkate alarak ve bu tür iklim finansmanı seferberliğinin önceki çabaların ötesinde bir ilerlemeyi temsil etmesi gerektiğini *hatırlatmaktadır*;

73. Gelişmekte olan ülke Taraflara yönelik artırılmış desteğin, eylemlerinde daha yüksek kararlılığa olanak sağlayacağını kabul ederek, Paris Anlaşması'nın 9, 10 ve 11. Maddeleri uyarınca, Paris Anlaşması'nın 4. maddesinin uygulanması için gelişmekte olan ülke Taraflarına destek sağlanacağını *tekrarlamaktadır*;

74. Ayrıca, Paris Anlaşması'nın gelişmekte olan ülkelerde uygulanmasını desteklemenin aciliyetini *tekrarlamaktadır*;

⁵ Daimi Finans Komitesi. 2021. Gelişmekte olan ülke Tarafların Sözleşme ve Paris Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin ihtiyaçlarının belirlenmesine ilişkin ilk rapor. Bonn: UNFCCC. <https://unfccc.int/topics/climate-finance/workstreams/determination-of-the-needs-of-developing-country-parties/first-report-on-the-determination-of-the-needs-of-developing-country-parties-related-to-implementing>.

⁶ Birleşmiş Milletler Çevre Programı. 2023. Uyum Açığı Raporu 2023: Yetersiz Finansman. Yetersiz hazırlıklı. Nairobi: Birleşmiş Milletler Çevre Programı. Available at <http://www.unep.org/resources/adaptation-gap-report-2023>; Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı. 2023. Dünya Enerji Dönüşümlerine Genel Bakış 2023: 1,5°C Yolu. Abu Dabi: Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı. <https://www.irena.org/Publications/2023/Mar/World-Energy-Transitions-Outlook-2023>; Ulusal Enerji Ajansı. 2023. Dünya Enerji Yatırımı 2023. Paris: Uluslararası Enerji Ajansı. <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2023>.

75. Gelişmekte olan birçok ülke Tarafın iklim finansmanına erişim konusunda karşılaştığı süregelen zorlukları *vurgulamakta* ve özellikle en az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan küçük ada devletleri gibi önemli kapasite kısıtlamalarına sahip gelişmekte olan ülke Tarafları için bu tür finansmana erişimi basitleştirmek amacıyla Mali Mekanizmanın faaliyet gösteren kuruluşlar da dahil olmak üzere daha fazla çaba gösterilmesini *teşvik etmektedir*;

76. Gelişmiş ülkelerin iklim finansmanının sağlanması ve seferber edilmesinde kaydettiği son ilerlemeyi *memnuniyetle karşılamaktadır* ve gelişmiş ülkelerden gelen iklim finansmanının 2021 yılında 89,6 milyar ABD dolarına çıktığını ve 2022 yılında hedefe ulaşma olasılığını *not etmektedir* ve olumlu gelişmelere ilişkin daha fazla bilgi almayı *beklemektedir*;

77. Gelişmiş ülke Taraflarının uyum finansmanını 2025 yılına kadar 2019 seviyelerine göre en az iki katına çıkarma yönündeki çabaları *kaydedilmektedir*;

78. Yeşil İklim Fonu'nun ikinci kez yenilenmesi sırasında, şimdiye kadar 12,833 milyar ABD doları tutarında nominal bir taahhülle sonuçlanan, 31 katkıda bulunanın verdiği taahhütleri *memnuniyetle karşılanmaktadır*, ve önceki yenilemeye göre ilerlemeyi memnuniyetle karşılarken Fonun ikinci yenilenmesine yönelik daha fazla taahhüt ve katkıyı *teşvik etmektedir*;

79. -/CP.28 ve -/CMA.5 kararlarında atıfta bulunulan 792 milyon ABD Doları tutarındaki Fon, 187,74 milyon ABD Doları tutarındaki Uyum Fonu, En Az Gelişmiş Ülkelere yönelik taahhütler ve 179,06 milyon ABD Doları tutarındaki Özel İklim Değişikliği Fonu da dahil olmak üzere, finansman düzenlemelerinin hayata geçirilmesi için bugüne kadar verilen taahhütler *memnuniyetle karşılanmaktadır* ve Taraflar Konferansı Başkanının yirmi sekizinci oturumunda bu bağlamdaki çabalarını *takdir etmektedir*;

80. Gelişmiş ülke Tarafların, anlamlı azaltım eylemleri ve uygulamada şeffaflık bağlamında 2020 yılına kadar yılda 100 milyar ABD Dolarını ortaklaşa harekete geçirme hedefinin, özel kaynaklardan finansmanın harekete geçirilmesindeki zorluklar da dahil olmak üzere, 2021'de karşılanmadığını *derin üzüntüyle kaydetmektedir* ve gelişmiş ülke Taraflarının, yılda 100 milyar ABD dolarını ortaklaşa harekete geçirme hedefine ulaşmaya yönelik süregelen çabalarını *memnuniyetle karşılamaktadır*;

81. Uyum finansmanı açığının genişlediğini ve teknoloji geliştirme ve transferi ile uyum için kapasite geliştirilmesinin mevcut seviyelerinin, özellikle iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı savunmasız olan gelişmekte olan ülke Taraflarının iklim değişikliği etkilerine yanıt vermekte yetersiz kaldığını *endişeyle kayıt etmektedir*;

82. İklim finansmanı mimarisinde Mali Mekanizma ve Uyum Fonu'nun faaliyet gösteren birimlerinin önemini *kabul etmektedir*, bu oturumda Fona verilen yeni taahhütleri *memnuniyetle karşılayarak* tüm katkıda bulunanları taahhütlerini zamanında yerine getirmeye *çağırılmaktadır* ve katkıda bulunanları, gelirlerin paylaşımı da dahil olmak üzere Fon kaynaklarının sürdürülebilirliğini sağlamaya *davet etmektedir*;

83. Mali Mekanizmanın faaliyet gösteren birimlerini mevcut takviyelerinden tam olarak yararlanmaya güçlü bir şekilde *teşvik etmektedir*, çok taraflı kalkınma bankalarına ve diğer mali kuruluşlara iklim eylemi yatırımlarını daha da artırmaları *çağrısında bulunmaktadır* ve iklim eylemine yönelik yatırımların ölçeğinin ve etkinliğinin sürekli olarak artırılması *çağrısında bulunmaktadır* ve hibeler ve diğer oldukça imtiyazlı finansman biçimleri de dahil olmak üzere iklim finansmanına erişimin basitleştirilmesini *teşvik etmektedir*;

⁷Gündemin 8(g) maddesi kapsamında kabul edilen "2/CP.27 ve 2/CMA.4 kararlarının 2-3 paragraflarında atıfta bulunulan kayıp ve hasarlara müdahale etmek için bir fon da dahil olmak üzere yeni finansman düzenlemelerinin operasyonel hale getirilmesi" başlıklı Karar Taraflar Konferansı yirmi sekizinci oturumunda.

⁸Taraflar Konferansı, Paris Anlaşması Taraflarının beşinci oturumunda gündemin 10(g) maddesi kapsamında kabul edilen "2/CP.27 ve 2/CMA.4 kararlarının 2-3 paragraflarında atıfta bulunulan kayıp ve hasarlara müdahale etmek için bir fon da dahil olmak üzere yeni finansman düzenlemelerinin operasyonel hale getirilmesi" başlıklı Karar

⁹Bakınız. https://www.auswaertiges-amt.de/blob/2631906/4eee299dac91ba9649638cbcfaf754cb/231116_deu-can-bnrief-data.pdf.

84. İklim finansmanının toplu muhasebesi ve raporlaması bağlamında Taraflar ve Taraf olmayan paydaşlar tarafından kullanılan iklim finansmanı tanımlarının çeşitliliğini ve -/CP.28 kararını *not etmektedir*;¹⁰

85. Kamu fonlarının önemli rolünü dikkate alarak, anlamlı azaltım eylemleri ve uygulamada şeffaflık bağlamında, gelişmiş ülke Taraflara 2025 yılına kadar yıllık 100 milyar ABD Doları hedefini acilen tam olarak yerine getirmeleri yönünde ve gelişmiş ülke Taraflarına, hedefe ulaşma çabalarının koordinasyonunu daha da artırmaları yönünde *çağrıda bulunmaktadır*;

86. Uyum için kamu kaynaklarına ve hibeye dayalı kaynaklara olan ihtiyacı göz önünde bulundurarak ve diğer kaynakların potansiyelini araştırarak, gelişmekte olan ülkelerin ulusal uyum planlarının 2030 yılına kadar uygulanmasında ilerleme sağlanmasına yönelik desteğin önemini *yineleyerek* gelişmekte olan ülkelerde adaptasyonu hızlandırma ve dayanıklılık oluşturma yönündeki acil ve gelişen ihtiyacı desteklemek için, 1/CMA.3 kararının 18. paragrafına göre uyum finansmanının iki katına çıkmanın ötesinde önemli ölçüde artırılması gerekeceğini *kabul etmektedir*;

87. -/CP.28 ve -/CMA.5 kararlarında atıfta bulunulan Fon da dahil olmak üzere finansman düzenlemelerinin işler hale getirilmesini ve Fona verilen 792 milyon ABD Doları tutarındaki taahhütleri *memnuniyetle karşılamaktadır* ve bu konuyla ilgili yirmi sekizinci oturumda Taraflar Konferansı Başkanının çabalarını *takdir etmektedir*;

88. Gelişmiş ülke Taraflarını destek sağlamaya devam etmeye *teşvik etmektedir* ve diğer Tarafları -/CP.28 ve -/CMA.5 kararları doğrultusunda kayıp ve zararı ele almaya yönelik faaliyetler için gönüllü olarak destek sağlamaya veya sağlamaya devam etmeye *teşvik etmektedir*;¹⁵

89. -/CP.28 ve -/CMA.5 kararlarında atıfta bulunulan fonun faaliyete geçirilmesinin başlatılması için mali kaynak sağlamaya öncülük etmeye devam eden gelişmiş ülke Taraflarına mali katkı sağlamaya *davet etmektedir*;¹⁷

90. Paris Anlaşması'nın 2. maddesinin gerçekleştirilmesi için düşük sera gazı emisyonlarına ve iklime dirençli kalkınmaya yönelik bir yolla tutarlı finans akışları sağlamanın önemini ve bu hedefin gelişmekte olan ülkelerde azaltım ve uyum hedeflerine ulaşmak için vazgeçilmez olmaya devam eden Paris Anlaşması'nın 9. maddesini tamamlayıcı olduğunu ve onun yerine geçmediğini *kabul etmektedir*;

91. *Ayrıca*, Paris Anlaşması'nın 9. maddesi ile tamamlayıcılığı da dahil olmak üzere, Paris Anlaşması'nın 2. maddesinin 1(c) paragrafının daha iyi anlaşılması ihtiyacını *kabul etmekte* ve düşük sera gazı emisyonlarına ve iklime dirençli kalkınmaya yönelik bir yol ile finans akışlarını tutarlı hale getirmeye yönelik sınırlı ilerlemeye *dikkat çekmektedir*;

92. Paris Anlaşması'nın 2. maddesinin 1(c) paragrafının kapsamı ve 1/CMA.4 kararında atıfta bulunulan Paris Anlaşması'nın 9. maddesi ile 2025 yılına kadar tamamlayıcılığı hakkında görüş alışverişinde bulunmak ve bu kapsamdaki anlayışı geliştirmek amacıyla Taraflar, ilgili kuruluşlar ve paydaşlar arasındaki Şarm El-Şeyh diyalogunu sürdürmeye ve güçlendirmeye *karar vermekte* ve -/CMA.5 kararını *not etmektedir*;¹⁸

93. Paris Anlaşması Taraflarının buluşması olarak görev yapan Taraflar Konferansının altıncı oturumunda değerlendirilmek üzere, iklim finansmanına ilişkin yeni kolektif sayısal hedefin belirlenmesi için bir taslak müzakere metninin geliştirilmesini sağlayacak bir çalışma moduna geçişi *kabul etmektedir*;

¹⁰ Taraflar Konferansı'nın yirmi sekizinci oturumunda gündem maddesi 8(b) kapsamında önerilen "Mali Daimi Komite ile İlgili Konular" başlıklı karar taslağı.

¹¹ Yukarıdaki 7. dipnotta olduğu gibi.

¹² Yukarıdaki 8. dipnotta olduğu gibi.

¹³ Bu paragraf, gelecekteki herhangi bir finansman düzenlemesine, Tarafların mevcut veya gelecekteki müzakerelerdeki herhangi bir pozisyonuna veya Sözleşme ve Paris Anlaşmasına ilişkin anlayış ve yorumlara halel getirmez.

¹⁴ Yukarıdaki 7. dipnotta olduğu gibi.

¹⁵ Yukarıdaki 8. dipnotta olduğu gibi.

¹⁶ Yukarıdaki 7. dipnotta olduğu gibi.

¹⁷ Yukarıdaki 8. dipnotta olduğu gibi.

¹⁸ Taraflar Toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı'nın beşinci oturumunda gündem maddesi 10(a) kapsamında kabul edilen "Finans Daimi Komitesine İlişkin Hususlar" başlıklı Karar.

94. Ayrıca, gelişmekte olan ülke Taraflarının gelişen ihtiyaçlarını ve çok çeşitli kaynaklardan, araçlardan ve kanallardan finansmanı harekete geçirme potansiyelini dikkate alarak, iklim finansmanına ilişkin yeni kolektif sayısal hedefin farklı unsurları arasındaki bağlantıları tanıyarak iklim finansmanına ilişkin yeni kolektif niceliksel hedefin boyutu ve unsurlarına ilişkin müzakerelerin, diğer hususların yanı sıra, mevcut ulusal katkı beyanlarının ve ulusal uyum planlarının uygulanmasını destekleme, kararlılığı artırma ve eylemi hızlandırma yönündeki acil ihtiyacı dikkate alabileceğini *kabul etmektedir*;

95. Çok taraflı finansal mimaride, diğerlerinin yanı sıra, çok taraflı kalkınma bankalarında reform yapılmasının önemini *altını çizmektedir*, Dünya Bankası'nın yaşanabilir bir gezegende yoksulluktan arınmış bir dünya yaratmaya yönelik güncellenmiş vizyon beyanını ve çok taraflı kalkınma bankalarının daha büyük etki için işbirliğini güçlendirme vizyonlarını *kabul etmekte* ve hissedarlarına bu vizyonu hızlı bir şekilde uygulamaya ve özellikle hibeler ve imtiyazlı araçlar yoluyla iklim finansmanı sağlanmasını önemli ölçüde artırmaya devam etmeleri yönünde *çağrıda bulunmaktadır*;

96. İklimle ilgili finansal risklerin değerlendirilmesi ve yönetimini geliştirmek, tüm coğrafi bölge ve sektörlerde iklim finansmanına erişimi sağlamak veya geliştirmek ve iklim eyleminin uygulanması için vergilendirme de dahil olmak üzere yeni ve yenilikçi finansman kaynaklarının devam eden kurulumun hızlandırılması ile zararlı teşviklerin azaltılmasının sağlanması için hükümetlerin, merkez bankalarının, ticari bankaların, kurumsal yatırımcıların ve diğer finansal aktörlerin rolünü *vurgulamaktadır*;

97. Küresel stok sayımı sonuçlarının uygulanmasına ilişkin xx diyalogunun kurulmasına *karar vermektedir*;

98. Ayrıca, yukarıdaki 97. paragrafta atıfta bulunulan diyalogun, Paris Anlaşması Taraflarının buluşması olarak hizmet eden Taraflar Konferansının altıncı oturumundan başlayarak işlevsel hale getirilmesine ve onuncu oturumunda (2028) tamamlanmasına karar verir ve Yardımcı Uygulama Organının altmışıncı oturumunda (Haziran 2024) çalışma programına ilişkin yöntemleri, Paris Anlaşması Taraflarının buluşması olarak görev yapan Taraflar Konferansı'nın altıncı oturumunda değerlendirilmek üzere geliştirmesini *talep etmektedir*;

99. Altıncı oturumunda, küresel stok sayımının uyumla ilgili sonuçlarını dikkate alarak uyum finansmanını artırmaya yönelik acil ihtiyaç konusunda ve taahhüt edilen uyum desteğinin gelişmiş ülke Taraflarınca harekete geçirilmesini sağlamak için üst düzey bir xx bakanlar diyalogu gerçekleştirilmeye *karar vermektedir*;

100. Gelişmiş ülke Taraflarını, Paris Anlaşması'nın 9. maddesinin 4. paragrafını hatırlatarak, Paris Anlaşması Taraflarının buluşması olarak görev yapan Taraflar Konferansı'nın altıncı oturumunda değerlendirilmek üzere artan mali kaynakların sağlanmasında azaltım ve uyum arasında bir dengenin sağlanması bağlamında, gelişmekte olan ülke Taraflarına uyum için kolektif iklim finansmanı sağlanmasının 2019 seviyesinden 2025 yılına kadar iki katına çıkarılmasına ilişkin bir rapor hazırlamaya *çağırılmaktadır*;

2. Teknoloji geliştirme ve transferi

101. Paris Anlaşması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması ile uyumlu acil uyum ve azaltım eylemini kolaylaştırmada teknoloji geliştirme ve transferinin, endojen teknolojilerin ve inovasyonun temel rolünün *altını çizmektedir*;

102. Teknoloji İcra Komitesi ile İklim Teknolojisi Merkezi ve Ağ'ından oluşan Teknoloji Mekanizmasının, 2023-2027 için ilk ortak çalışma programı da dahil olmak üzere politika önerileri, bilgi paylaşımı yoluyla teknoloji geliştirme ve transferini destekleme ve kapasite geliştirme ve teknik yardım konusundaki ilerlemesini *memnuniyetle karşılamaktadır*;

103. Teknoloji geliştirme ve transferindeki kalıcı boşlukları ve zorlukları ve dünya genelinde iklim teknolojilerinin benimsenmesindeki eşit olmayan hızı *vurgular* ve Tarafları bu engelleri ele almaya ve Taraf olmayan paydaşlar da dahil olmak üzere, özellikle özel sektörle birlikte, hızlı bir şekilde iklim teknolojilerinin benimsenmesi, mevcut teknolojilerin yaygınlaştırılmasının artırılması, yeniliğin teşvik edilmesi ve yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve transfer edilmesi için işbirliği eylemini güçlendirmeye *çağırılmaktadır*;

¹⁹ Bkz. karar .1/CMA.3, para. 18.

104. -/CMA.5 kararında belirtildiği gibi Teknoloji Mekanizması'nın talimatlarının uygulanması ve ulusal olarak belirlenmiş kuruluşların desteklenmesi 2023-2027 için İklim Teknolojisi Merkezi ve Ağ kaynaklarının harekete geçirilmesi ve ortaklık stratejisinin sağlanması için öngörülebilir, sürdürülebilir ve yeterli desteğin önemini *vurgulamaktadır*;²⁰

105. Teknoloji İcra Komitesini, İklim Teknoloji Merkezi ve Ağ ile Mali Mekanizmanın faaliyet gösteren kuruluşlarını, Teknoloji Mekanizması ile Mali Mekanizma arasındaki bağlantıları güçlendirmek için harekete geçen paydaşların katılımını artırmaya *teşvik etmektedir*;

106. Öncelikli teknoloji önlemlerinin uygulanması ve ölçeğinin büyütülmesi için, gelişmekte olan ülkeler, özellikle de en az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan küçük ada devletleri için teknoloji ihtiyaç değerlendirmelerinde, teknoloji eylem planlarında ve ulusal koşullarla uyumlu uzun vadeli düşük sera gazı emisyonu geliştirme stratejilerinde belirlenenler dahil olarak gelişmiş mali destek ve kapasite geliştirme desteğinin bulunmasının ve bunlara erişimin sağlanmasının önemini *vurgulamaktadır*;

107. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin bulguları doğrultusunda içsel kapasiteleri ve teknolojileri güçlendirmek ve ulusal inovasyon sistemlerini teşvik etmek amacıyla, azaltılması zor sektörler de dahil olmak üzere araştırma, geliştirme ve demonstrasyon ile inovasyon konularında kapsayıcı uluslararası işbirliğini *teşvik etmektedir*;

108. Paris Anlaşmasının uzun vadeli hedeflerine ulaşmanın, mevcut temiz teknolojilerin ve hızlandırılmış inovasyonun, dijital dönüşümün ve geliştirmenin, yeni ve gelişmekte olan teknolojilerin gösterilmesi ve yaygınlaştırılmasının hızlı ve ölçeklendirilmiş bir şekilde konuşlandırılması ve benimsenmesinin yanı sıra, uygun kolaylaştırıcı çerçeveler ve uluslararası işbirliği ile desteklenen bu teknolojilere erişimin artırılmasını gerektirdiğini *kabul etmektedir*;

109. -/CMA.5 kararında belirtildiği gibi, en az gelişmiş ülkelere ve gelişmekte olan küçük ada devletlerine odaklanarak, aynı zamanda yapay zekanın yarattığı zorlukları ve riskleri de ele alarak gelişmekte olan ülkelerde uyum ve azaltım eylemi için dönüştürücü iklim çözümlerini ilerletmek ve ölçeklendirmek için amacı teknolojik bir araç olarak yapay zekanın rolünü araştırmak olan, iklim eylemi için yapay zekaya ilişkin Teknoloji Mekanizması girişimini *not etmektedir*;²¹

110. Paris Anlaşması Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansının altıncı oturumunda görüşülmek ve kabul edilmek üzere konuyla ilgili bir karar taslağı önermek amacıyla, Teknoloji Mekanizmasının ilk periyodik değerlendirmesinde belirlenen zorlukları ele almak ve gelişmekte olan ülkeler tarafından belirlenen teknoloji önceliklerinin uygulanmasına yönelik desteği güçlendirmek için diğerlerinin yanı sıra Mali Mekanizmanın faaliyet gösteren kuruluşları tarafından desteklenen bir teknoloji uygulama programı oluşturmaya *karar verirken*, Alt Uygulama Organını altmış birinci oturumunda (Kasım 2024) teknoloji transferine ilişkin Poznan stratejik programını değerlendirirken teknoloji uygulama programını dikkate almaya *davet etmektedir*;

3. Kapasite geliştirme

111. Paris Anlaşması'nın hedefleriyle uyumlu acil iklim eyleminin gerçekleştirilmesinde kapasite geliştirmenin temel rolünün altını çizer ve Paris Kapasite Geliştirme Komitesi gibi Paris Anlaşması kapsamındaki kurumsal düzenlemeler kapsamında bu bağlamda yapılan katkıları *takdir etmektedir*;

112. Paris Anlaşması'nın kabul edilmesinden bu yana, Paris Kapasite Geliştirme Komitesi, Şeffaflık için Kapasite Geliştirme Girişimi ve İklim Güçlendirme Eylemi Gündemi kapsamındaki çalışmalar da dahil olmak üzere, bireysel, kurumsal ve sistemik düzeylerde kapasite geliştirmede kaydedilen ilerlemeyi *memnuniyetle karşılamaktadır*;

²⁰ Paris Anlaşması Taraflarının buluşması niteliğindeki Taraflar Konferansı'nın beşinci oturumunda gündemin 11. maddesi kapsamında kabul edilen "Paris Anlaşması'nın uygulanmasını desteklemek için iklim teknolojisi gelişiminin ve transferinin geliştirilmesi" başlıklı karar.

²¹ Yukarıdaki 8. dipnotta olduğu gibi.

²² Bkz. karar 20/CMA.4, paragraf. 8.

113. Kapasite geliştirme, özellikle çok paydaşlı katılım, yararlanıcı ülkeler tarafından sahiplenmenin artırılmasını ve özellikle bölgesel düzeyde deneyimlerin ve öğrenilen derslerin paylaşılması konularındaki en iyi uygulamaları *takdir etmektedir*;

114. Gelişmekte olan ülke Tarafların, beceri geliştirme, yönetim ve koordinasyon için kurumsal kapasite, teknik değerlendirme ve modelleme, stratejik politika geliştirme ve uygulama ve kapasiteyi koruma da dahil olmak üzere, Paris Anlaşması'nın etkili bir şekilde uygulanmasına yönelik kapasite ve acil ihtiyaçlar konusunda kalıcı boşluklara sahip olmaya devam ettiğini *kabul etmekte* ve Paris Anlaşması'nın etkili bir şekilde uygulanmasını kısıtlayan bu boşlukların ve ihtiyaçların acilen giderilmesi gerektiğini *kabul etmektedir*;

115. İşbirliği platformlarını kolaylaştırarak ve bilgi alışverişinden, ülke öncülüğünde paylaşılan deneyimlerden ve en iyi uygulamalardan yararlanarak, ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, etkili kapasite geliştirme desteğinin sağlanmasında daha fazla tutarlılık ve işbirliğini *teşvik etmektedir*;

116. Yerel Topluluklar ve Yerli Halklar Platformu'nun, Yerli Halkların ve yerel toplulukların Paris Anlaşması kapsamındaki hükümetlerarası sürece etkili bir şekilde katılma kapasitelerini güçlendirmedeki rolünü *kabul etmektedir* ve Taraflara, Yerli Halkları ve yerel toplulukları iklim politikaları ve eylemlerine anlamlı bir şekilde dahil etmeleri yönünde *çağrıda bulunmaktadır*;

117. Paris Kapasite Geliştirme Komitesi'nden, Taraflar, diğer oluşturulmuş organlar ve programlar ve ilgili paydaşlarla koordineli olarak, gelişmekte olan ülkelerin ulusal katkı beyanlarını hazırlama ve uygulama kapasitesini artırmaya yönelik mevcut faaliyetleri belirlemesini *talep etmekte* ve ayrıca sekreteryadan bilgi ve çalıştaylar aracılığıyla ulusal katkı beyanlarının hazırlanması ve uygulanmasına yönelik iyi uygulamaların paylaşımını kolaylaştırmasını *talep etmektedir*;

118. Gelişmekte olan ülke Tarafları, kapasite geliştirme desteği ihtiyaçlarını belirlemeye ve 18/CMA.1 kararında atıfta bulunulan bilgilerin bir parçası olarak iki yıllık şeffaflık raporlarında uygun şekilde bu konuda rapor vermeye *teşvik etmektedir*;

119. Ayrıca Paris Kapasite Geliştirme Komitesi'ni, gelecekteki yıllık odak alanlarına karar verirken uyum, Paris Anlaşması'nın 6. maddesi ve Paris Anlaşması kapsamındaki geliştirilmiş şeffaflık çerçevesi dahil olmak üzere yeni faaliyetleri dikkate almaya *teşvik etmektedir*;

120. Mali Mekanizma ve Uyum Fonu'nun faaliyet gösteren birimlerinden, gelişmekte olan ülkelerde kapasite geliştirmeye yönelik desteği daha da artırmalarını ve Paris Anlaşması Taraflarının buluşması olarak hizmet veren Taraflar Konferansına yıllık raporlarında bu konudaki güncellemeleri sunmalarını *talep etmekte* ve Tarafları, uluslararası işbirliği de dahil olmak üzere kapasite geliştirmeye yönelik desteklerini daha da artırmaya *teşvik etmektedir*;

D. Kayıp ve Zarar

121. Tarafların, aşırı hava olayları ve yavaş başlayan olaylar da dahil olmak üzere iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararların önlenmesi, en aza indirilmesi ve ele alınmasının önemini ve kayıp ve zarar riskinin azaltılmasında sürdürülebilir kalkınmanın rolünün kabul edildiği Paris Anlaşması'nın 8. maddesine *göre* Taraflar, iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararlarla ilgili olarak, uygun olduğu şekilde, işbirliğine dayalı ve kolaylaştırıcı bir temelde, iklim değişikliği etkileriyle ilişkili Kayıp ve Zarar için Varşova Uluslararası Mekanizması aracılığıyla anlayış, eylem ve desteği geliştirmelidir;

122. İklim değişikliğinin etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararlara yanıt vermede özellikle savunmasız gelişmekte olan ülkelerin ve coğrafya, sosyoekonomik durum, geçim kaynakları, cinsiyet, yaş, azınlık durumu, ötekileştirme, yerinden edilme veya engellilik durumu, ayrıca bağımlı oldukları ekosistemler nedeniyle halihazırda savunmasız olan nüfus kesimlerinin önemini *kabul etmektedir*;

123. İklim değişikliğinin etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararların önlenmesi, en aza indirilmesi ve ele alınmasına yönelik eylem ve desteğin tüm boyutlarında tutarlılık ve tamamlayıcılığın teşvik edilmesinin önemini *vurgulamaktadır*;

124. Varşova Uluslararası Mekanizması Yürütme Komitesi ve onun uzman grupları, teknik uzman grubu ve görev gücü kapsamında yapılan çalışmalar; İklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle ilişkili kayıp ve zararların önlenmesi, en aza indirilmesi ve ele alınması için Santiago Ağının kurulması ve ev sahibinin seçimi de dahil olmak üzere, operasyonel hale getirilmesinde ilerleme sağlanması; Paris Anlaşması'nın 8. maddesinin 4. paragrafında belirtilen alanlarda ilerleme; ve iklim değişikliğinin etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararlarla ilgili anlayışı, eylemi ve desteği geliştirmeye yönelik süregelen çabalarındaki ilerlemeleri de içeren iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı özellikle savunmasız olan gelişmekte olan ülkelerde, aşırı hava olayları ve yavaş gelişen hadiseler de dahil olmak üzere, iklim değişikliğinin etkileriyle ilişkili kayıp ve zararların önlenmesi, en aza indirilmesi ve ele alınmasına yönelik uluslararası çabalarındaki ilerlemeleri *takdir etmektedir*;

125. Kapsamlı risk yönetimi, ileriye dönük eylem ve planlama, iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden inşa, yavaş gelişen hadiselerin etkilerini ele almaya yönelik eylemler ve yerinden edilmeye yönelik politika oluşturma ve planlama, planlı yer değiştirme ve yerel düzeyde ve iklim değişikliğiyle mücadelede ön saflarda yer alanlar da dahil olmak üzere finansmanın kanalize edilmesine yönelik iklim değişikliğinin etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararların önlenmesi, en aza indirilmesi ve ele alınmasıyla ilgili faaliyetleri destekleyen mekanizmalar da dahil olmak üzere kayıp ve zararlara müdahale etmeye yönelik ulusal çabaları da *takdir etmektedir*;

126. İklim değişikliğinin halihazırda kayıplara ve zararlara yol açtığını ve giderek daha fazla yol açacağını ve sıcaklıklar arttıkça iklim ve aşırı hava koşullarının etkilerinin ve yavaş gelişen hadiselerin giderek daha büyük bir sosyal, ekonomik ve çevresel tehdit oluşturacağını *kabul etmektedir*;

127. Ani değişiklikler ve potansiyel dönüm noktaları gibi düşük olasılıklı veya yüksek etkili olay veya sonuçlara ilişkin risklerden nasıl kaçınılacağı ve bunlara nasıl yanıt verileceği konusunda daha iyi bir anlayışın yanı sıra risklerin kapsamlı bir şekilde yönetilmesi ve iklim değişikliğinin etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararların giderilmesi ve bunlara müdahale edilmesi için daha fazla bilgi, destek, politika ve eyleme ihtiyaç duyulduğunu *kabul etmektedir*;

128. Kayıp ve zararların artan ölçeği ve sıklığına ve bunlarla bağlantılı ekonomik ve ekonomik olmayan kayıplara yanıt vermede finans dahil olmak üzere önemli boşlukların varlığını *kabul etmektedir*;

129. Gelişmekte olan ülkeler için iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle ilişkili, diğer hususların yanı sıra, mali olanakların azalmasına ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin gerçekleştirilmesinde kısıtlamalara neden olan önemli ekonomik ve ekonomik olmayan kayıp ve zararlara ilişkin derin kaygısını *ifade etmektedir*;

130. Varşova Uluslararası Mekanizması kapsamında uzman grupları, teknik uzman grubu ve görev gücü, Santiago ağı da dahil olmak üzere ve diğer ilgili işbirliği çabalarının bir parçası olarak iklim değişikliğinin etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararların önlenmesi, en aza indirilmesi ve ele alınması için acil ve gelişmiş eylem ve desteğe olan ihtiyacı *kabul etmektedir*;

131. İklim değişikliğinin etkileri bağlamında, yavaş gelişen hadiselere yönelik eylemlerle birlikte iklim değişikliğinin etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararların tutarlı ve etkili bir şekilde önlenmesi, en aza indirilmesi ve ele alınmasında ilerleme kaydedilmesi amacıyla Tarafalara ve ilgili kurumlara, afet riskinin azaltılması, insani yardım, rehabilitasyon, iyileştirme ve yeniden inşa ile yerinden etme, planlı yer değiştirme ve göç ile ilgili çabalar arasındaki tutarlılığı ve sinerjiyi artırmaya *çağrıda bulunmaktadır*;

132. Geliştirilmiş şeffaflık çerçevesi kapsamında, ilgili her Tarafın, iklim değişikliği etkileriyle bağlantılı kayıp ve zararların önlenmesi, en aza indirilmesi ve ele alınması için işbirliğine dayalı ve kolaylaştırıcı bir temelde anlayış, eylem ve desteğin artırılmasına ilişkin bilgileri uygun şekilde sağlayabileceğini *hatırlatmaktadır*;

133. Varşova Uluslararası Mekanizması Yürütme Komitesi'nden, uzman gruplarının, teknik uzman grubunun ve görev gücünün çalışmalarına dayanarak, iki yıllık şeffaflık raporlarının hazırlanmasına bilgi sağlamak amacıyla veri ve bilgilerin toplanması ve yönetimini geliştirmeye yönelik gönüllü kılavuzlar hazırlanmasını *talep etmektedir*;

134. Ayrıca Sekretaryanın, Varşova Uluslararası Mekanizması Yürütme Komitesi tarafından değerlendirilmek üzere, Taraflarca iki yıllık şeffaflık raporlarında ve uygun olduğu takdirde, ulusal düzeyde müdahale konusundaki ilerlemenin izlenmesi amacı da dahil olmak üzere, kayıp ve zarara ilişkin bilgilerin kullanılabilirliğini artırmak amacıyla Paris Anlaşması kapsamındaki diğer ulusal raporlarda sunulan kayıp ve zararlara ilişkin bilgiler hakkında düzenli olarak bir sentez raporu hazırlaması *talep edilmektedir*;

135. İlgili gelişmekte olan ülke Taraflarını, yukarıdaki 130. paragrafta atıfta bulunulan eylemleri gerçekleştirmek için Santiago ağı aracılığıyla teknik yardım aramaya teşvik etmektedir;

E. Karşı Önlemler

136. Karşı önlemlerin uygulanmasının olumlu ekonomik ve sosyal etkilerini en üst düzeye çıkarmanın ve olumsuz ekonomik ve sosyal etkilerini en aza indirmenin önemini *kabul etmektedir*;

137. Tarafların, Paris Anlaşmasının uygulanmasında, ekonomileri karşı önlemlerin etkilerinden en çok etkilenen Tarafların, özellikle de gelişmekte olan ülke Taraflarının endişelerini dikkate alacaklarını belirten Paris Anlaşmasının 4. maddesinin 15. paragrafını *hatırlatmaktadır*;

138. Karşı önlemlerinin olumlu ve olumsuz sosyoekonomik etkilerini değerlendirmek ve ele almak için Tarafların ve Taraf olmayan paydaşların yurt içindeki çabaların ve forum tarafından karşı önlemlerin uygulanmasının etkisi ve bunun Müdahale Tedbirlerinin Uygulanmasının Etkileri konusunda Katowice Uzmanlar Komitesi ve Katowice Etkiler Komitesinin altı yıllık çalışma planı kapsamında önemli çabalarının sarf edildiğini *kabul etmektedir*;

139. Katowice Etkiler Komitesi'nin forumun çalışmalarını destekleme konusunda kaydettiği ilerlemeyi takdirle *not etmektedir*;

140. İşgücünün adil geçişinin, insana yakışır iş ve kaliteli işlerin yaratılmasının ve ekonomik çeşitliliğin, karşı önlemlerin olumlu etkilerini en üst düzeye çıkarmanın ve olumsuz etkilerini en aza indirmenin anahtarı olduğunu ve adil geçiş ve ekonomik çeşitlendirmeyle ilgili stratejilerin farklı ulusal koşullar ve bağlamlar dikkate alınarak uygulanması gerektiğini *kaydetmektedir*;

141. Paris Anlaşması sıcaklık hedefine ulaşma çabalarından kaynaklanan sosyal ve ekonomik fırsatların ve zorlukların *altını çizmektedir*;

142. Forumun ve Katowice Etkiler Komitesi'nin çalışmalarını güçlendirmek için daha fazla çabaya ihtiyaç duyulduğunu *kaydetmektedir*;

143. Tarafları, insana yakışır iş ve kaliteli işlerin yaratılmasına ve ekonomik çeşitlendirmeye özellikle odaklanarak karşı önlemlerin olumsuz etkilerini en aza indirmek ve olumlu etkilerinin en üst düzeye çıkarılması amacıyla, müdahale tedbirlerinin uygulanmasının etkilerini değerlendirmek ve analiz etmek için, uygun olduğu şekilde, teknik uzmanlar, uygulayıcılar ve diğer paydaşlarla istişarede bulunarak, modelleme araçları da dahil olmak üzere metodolojiler ve araçlar geliştirmeyi düşünmeye *teşvik etmektedir*;

144. Ayrıca Tarafları, bu tür çalışmalar hakkında Taraflar arasında deneyim alışverişini mümkün kılmak amacıyla karşı önlemlerinin uygulanmasının etkilerinin değerlendirilmesi ve analizini içeren daha fazla ulusal vaka çalışması geliştirmeleri yönünde *teşvik etmektedir*;

145. Ayrıca Tarafları, uygun görüldüğü şekilde, karşı önlemlerin uygulanmasının etkilerini değerlendirmek için metodolojiler ve araçlar geliştiren ve kullanan gelişmekte olan ülkelerin sayısını artırmak için kapasite geliştirme ortaklıkları ve ağlar kurmaya *teşvik etmektedir*;

146. Tarafları, ekonomilerini çeşitlendirme çabalarında, ulusal koşulları dikkate alarak, sürdürülebilir kalkınmayı ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasını teşvik edecek şekilde ilgili politikaları izlemeye *teşvik etmektedir*;

147. Ayrıca Tarafları, karşı önlemlerinin uygulanmasının ekonomik ve sosyal etkilerinin değerlendirilmesi konusunda mümkün olduğu ölçüde ayrıntılı bilgi sağlamaya teşvik etmektedir;

148. Taraflar, paydaşlar, dış kuruluşlar, uzmanlar ve kurumlar arasındaki işbirliğinin artırılması ve bu etkilere karşı dayanıklılıkların artırılması amacıyla Taraflar arasında bilgi, deneyim ve en iyi uygulamaların paylaşılmasının sağlanması da dahil olmak üzere Forumdan ve Katowice Etkiler Komitesi'nden Taraflar Konferansı'nın, Kyoto Protokolü Tarafları'nın buluşması olarak hizmet veren Taraflar Konferansı'nın ve Paris Anlaşması taraflarının buluşması olarak hizmet veren Taraflar Konferansı'nın, ilgili kararlarında belirtilen tavsiyeleri uygulama çabalarını yoğunlaştırmasını talep etmektedir;

149. Ayrıca forumun ve Katowice Etkiler Komitesi'nin, işlevlerini yerine getirirken mevcut en iyi bilim doğrultusunda hareket etmesini ve farklı ulusal koşulları dikkate almasını talep etmektedir;

150. Düşük emisyonlu ve iklim değişikliğine dirençli kalkınmaya küresel geçişin sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyüme ve yoksulluğun ortadan kaldırılması için fırsatlar sağladığını ve zorluklar yarattığını kaydetmektedir;

151. 1/CMA.4²³ kararının ilgili paragraflarında atıfta bulunulan adil geçiş yollarına ilişkin çalışma programına ilişkin -/CMA.5 kararının kabul edilmesini memnuniyetle karşılamaktadır;

152. Adil geçiş yollarına ilişkin çalışmanın amacının, 2. Maddenin 2. paragrafı bağlamında Paris Anlaşması'nın 2. maddesinin 1. paragrafında özetlenen hedeflerine ulaşma yollarının tartışılması olacağını yeniden teyit etmektedir;

III. Uluslararası İşbirliği

153. Özellikle Paris Anlaşması kapsamında kaydedilen ilerlemeler ışığında, çok taraflılığa olan bağlılığını yeniden teyit eder ve Anlaşmanın amacına ve uzun vadeli hedeflerine ulaşma çabalarında birlikte kalmaya karar vermektedir;

154. Taraflar, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve gelişmeyi tüm ülkelerde hedefleyen, destekleyici ve açık bir uluslararası ekonomik sistemin teşvik edilmesi konusunda işbirliği yapmalıdırlar. Bu sayede, iklim değişikliği sorunlarına daha iyi çözüm bulabileceklerdir. İklim değişikliğiyle mücadele için alınan tek taraflı önlemler dahil olmak üzere her türlü önlemin, keyfi veya haksız ayrımcılık veya gizli bir ticaret kısıtlaması oluşturmaması gerektiğini vurgulamaktadır;

155. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin Altıncı Değerlendirme Raporu'nda, uluslararası işbirliğinin iddialı bir iklim eylemine ulaşmak ve iklim politikalarının geliştirilmesini ve uygulanmasını teşvik etmek için kritik bir kolaylaştırıcı olduğunun belirtildiğini kaydetmektedir;

156. Paris Anlaşması hedeflerine doğru ilerlemeye katkıda bulunmak için sınır ötesi işbirliği de dahil olmak üzere uluslararası işbirliğinin önemini kabul etmektedir;

157. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması bağlamında, özellikle önemli kapasite kısıtlamalarına sahip olanlar için ve toplumun, sektörlerin ve bölgelerin tüm aktörleri genelinde iklim eyleminin güçlendirilmesi bağlamında, iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası işbirliğinin kritik öneme sahip olduğunu kabul etmektedir;

158. Taraflar, Paris Anlaşması'nın sıcaklık hedefine doğru kaydedilen önemli kolektif ilerlemeye katkıda bulunmak ve diğer ilgili hükümetlerarası süreçler aracılığıyla ilerleme de dahil olmak üzere iklim değişikliğini ele almak ve buna yanıt vermek ve de hırsı artırmada taraf olmayan; özellikle sivil toplum, iş dünyası, finans kurumları, şehirler ve ulusal altı yetkililer, yerli halklar, yerel topluluklar, gençler ve araştırma kurumları paydaşlarının oynadığı önemli rolü ve aktif katılımı kabul etmektedir;

---

²³ Paris Anlaşması Taraflarının buluşması olarak görev yapan Taraflar Konferansı'nın beşinci oturumunda gündem maddesi 5 kapsamında önerilen "1/CMA.4 kararının ilgili paragraflarında atıfta bulunulan adil geçiş yollarına ilişkin çalışma programı" başlıklı taslak karar .

159. Bilgilerin, iyi uygulamaların, deneyimlerin, öğrenilen derslerin, kaynakların ve çözümlerin paylaşılması da dahil olmak üzere, Tarafların ve Taraf olmayan paydaşların iklim eylemini ve desteğini artırmaya yönelik mevcut uluslararası işbirliği çabalarını ve gönüllü girişimleri *memnuniyetle karşılamaktadır*;

160. Ayrıca, Parti dışı paydaşların küresel durum değerlendirmesindeki etkili katılımını destekleme konusunda üst düzey şampiyonların liderliğini ve çabalarını da *memnuniyetle karşılamaktadır*;

161. Tarafları ve taraf olmayan paydaşları, kapsayıcı, çok düzeyli, cinsiyete duyarlı ve işbirlikçi eylem yoluyla ilerlemeyi hızlandırmak için çabaları birleştirmeye *teşvik etmektedir*;

162. Ortak araştırma, personel eğitimi, pratik projeler, teknik alışveriş, proje yatırımı ve standartlar işbirliğinin yürütülmesi de dahil olmak üzere yerel, ulus-altı, ulusal ve bölgesel düzeylerde Taraf olmayan paydaşlar arasında uluslararası işbirliğini ve görüş ve deneyim alışverişini *teşvik etmektedir*;

163. Ayrıca, Paris Anlaşması ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın amacına ve uzun vadeli hedeflerine ulaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla, Tarafları ve Taraf olmayan paydaşları, çok taraflı çevre sözleşmeleri ve anlaşmalarının, özellikle de Rio Sözleşmeleri kapsamındaki çalışmalarının sinerjik ve verimli bir şekilde uygulanmasına ilişkin işbirliğini artırmaya *teşvik etmektedir*;

IV. Rehberlik ve ileriye yönelik yol

164. Paris Anlaşması'nın 4. maddesinin 2. paragrafını hatırlatır, bu paragrafta her bir Tarafın arzu ettiği ve ulaşmayı hedeflediği ardışık ulusal katkı beyanları hazırlayacağını, iletişimini kuracağını ve sürdüreceğini ve Tarafların söz konusu katkılarının hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla yurt içinde azaltım önlemleri alacaklarını *belirtmektedir*;

165. Ayrıca, Paris Anlaşması'nın 4. maddesinin 9. paragrafını *hatırlatmaktadır*, bu paragrafta her bir Tarafın 1/CP.21 kararı ve Paris Anlaşması Taraflar Konferansı'nın ilgili kararlarına uygun olarak her beş yılda bir ulusal katkı beyanı iletişimi yapacak ve küresel değerlendirmenin sonuçları ile ilgili bilgilendirilecektir;

166. Ayrıca, 1/CP.21 kararının 25. paragrafına istinaden, Tarafların, bir sonraki ulusal katkı beyanlarını, Paris Anlaşması Taraflar Konferansı'nın yedinci oturumundan (Kasım 2025) en az 9-12 ay önce sekretaryaya sunarak bu katkıların netliğini, şeffaflığını ve anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak için çaba göstereceklerini *tekrar hatırlatmaktadır*;

167. Paris Anlaşması'nın 3. maddesi ve 4. maddesinin 3. paragrafını tekrar hatırlatır ve her bir Tarafın sonraki ulusal katkı beyanının, o Tarafın mevcut ulusal katkı beyanının ötesinde bir ilerlemeyi temsil edeceğini ve farklı ulusal koşullar ışığında, ortak ancak farklılaşmış sorumluluklarını ve ilgili yeteneklerini yansıtan en yüksek olası hırsı yansıtacağını *teyit etmektedir*;

168. Ayrıca, Tarafların ikinci ve sonraki ulusal katkı beyanlarını bildirmeleri esnasında, 4/CMA.1 kararının 7 ve 13. paragraflarında belirtildiği üzere, kendi ulusal katkı beyanlarının uygulanabilirliği açısından 4/CMA.1 kararının eki I'de yer alan netlik, şeffaflık ve anlayış için gerekli bilgileri sağlamaları ve antropojenik emisyonları ve ulusal katkı beyanlarının karşılık gelen giderimleri hesaplarken, aynı kararın eki II'de yer alan rehberine uygun olarak ulusal katkı beyanlarını hesaba katmaları gerektiğini *hatırlatmaktadır*;

169. Ayrıca, Tarafların ulusal katkı beyanlarının hazırlanmasında küresel envanter sonuçlarının nasıl bilgilendirildiğine ilişkin bilgi sunacaklarını belirten Ek I'in 4(c) paragrafı 4/CMA.1 kararını *hatırlatmaktadır*;

170. Tarafları, 6/CMA.3 kararının 2. paragrafına istinaden, 2035 son tarihli ulusal katkı beyanlarını 2025 yılında bildirmeye *teşvik etmektedir*;

171. Tüm Tarafları, birbirini izleyen ulusal katkı beyanlarının hazırlanması ve uygulanmasına yönelik yeni ulusal düzenlemeleri hayata geçirmeye veya mevcut düzenlemeleri yoğunlaştırmaya *davet etmektedir*;

172. Paris Anlaşması kapsamında geliştirilmiş şeffaflık çerçevesinin tam olarak uygulanmasının kritik rolünü *vurgulamaktadır*;

173. Tarafların ilk iki yıllık şeffaflık raporunu ve ulusal envanter raporunu, eğer ayrı bir rapor olarak sunulursa, en geç 31 Aralık 2024 tarihine kadar sunacaklarını *hatırlatmakta* ve Tarafları, bunların zamanında sunulmasını sağlamak için gerekli hazırlıkları yapmaya *çağırılmaktadır*;

174. *Ayrıca*, gelişmekte olan ülke Taraflarına Paris Anlaşması kapsamındaki gelişmiş şeffaflık çerçevesinin uygulanması için zamanında, yeterli ve öngörülebilir bir şekilde artırılmış destek sağlanmasının önemini kabul eden 18/CMA.1 kararının 7. paragrafını ve 1/CMA.4 kararının 73. paragrafını tekrar *hatırlamaktadır*;

175. *Ayrıca* Paris Anlaşması'nın 15. maddesinin 1. paragrafını tekrar hatırlatır ve Paris Anlaşması Uygulama ve Uyumluluk Komitesi'nin, şeffaf, çatışmacı olmayan ve cezalandırıcı olmayan bir şekilde Paris Anlaşması hükümlerinin uygulanmasını kolaylaştırma ve bunlara uyumu teşvik etme konusundaki rolünü, Tarafların ulusal yeteneklerine ve koşullarına özellikle dikkat ederek *tanımaktadır*;

176. Toplumun tüm üyelerinin iklim eylemine katılma konusunda güçlendirilmesi ve ilk küresel değerlendirmenin sonuçlarının değerlendirilmesi açısından İklimi Güçlendirme Eylemi'nin önemini *vurgulamaktadır*;

177. Tarafları, eylemlerini ve desteklerini geliştirirken, ilk küresel stok sayımına ilişkin teknik diyalog sırasında belirlenen iyi uygulamaları ve fırsatları dikkate almaya *teşvik etmektedir*;

178. *Ayrıca* Tarafları cinsiyete duyarlı, insan haklarına tamamen saygılı, gençleri ve çocukları güçlendiren iklim politikası ve eylemi uygulamaya *teşvik etmektedir*;

179. İlk küresel durum değerlendirmesinin sonuçları dikkate alınırken bu sonucun mutatis mutandis ilkesiyle, cinsiyete ilişkin geliştirilmiş Lima çalışma programının ve toplumsal cinsiyet eylem planının gözden geçirilmesinin sonucunun dikkate alınacağını *teyit etmektedir*;

180. 2023 okyanus ve iklim değişikliği diyalogunun sonuçlarını ve resmi olmayan özet raporunu *memnuniyetle karşılar* ve uygun olduğu şekilde okyanus temelli eylemin daha da güçlendirilmesini teşvik etmektedir;

181. Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı Başkanından altmışıncı oturumunda (Haziran 2024) dağlar ve iklim değişikliği konusunda uzman bir diyalog düzenlemesini *talep etmektedir*;

182. *Ayrıca* Uygulama Yan Organını, altmışıncı oturumunda, iklim değişikliğinin çocuklar üzerindeki orantısız etkilerini ve bu konuda ilgili politika çözümlerini tartışmak üzere çocuklar ve iklim değişikliği konulu bir uzman diyalogu düzenlemeye *davet etmektedir*; bu çabaya ilgili Birleşmiş Milletler kuruluşları, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarını dahil etmektedir;

183. Bilim camiasını, izleme ve ilerleme de dahil olmak üzere iklim değişikliğinin etkilerine ilişkin uyum ve bilgilerin kullanılabilirliği konusunda bilgiyi geliştirmeye ve bilgi boşluklarını gidermeye devam etmeye ve ikinci ve sonraki küresel stok sayımlarına ilgili ve zamanında girdiler sağlamaya *teşvik etmektedir*;

184. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelini, çalışmalarını ikinci ve sonraki küresel stok sayımlarıyla en iyi şekilde nasıl uyumlu hale getirebileceğini düşünmeye *davet etmekte* ve aynı zamanda Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelini bir sonraki küresel stok sayımı için ilgili ve zamanında bilgi sağlamaya *davet etmektedir*;

185. Üst düzey iklim şampiyonları, Marakeş Küresel İklim Eylemi Ortaklığı'nı ve Parti dışı paydaşları, uygun olduğu şekilde, yeni veya güçlendirilmiş gönüllü çabaları, girişimleri ve koalisyonları büyütme ve uygulamaya koyma çalışmalarında

ilk küresel değerlendirilmenin sonuçlarını dikkate almaya *teşvik etmektedir*;

186. Paris Anlaşması kapsamındaki veya Paris Anlaşmasına hizmet eden ilgili çalışma programlarını ve oluşturulmuş organları, ilk küresel stok sayımının ilgili sonuçlarını, kendi yetkileri doğrultusunda gelecekteki çalışmalarını planlamaya entegre etmeye *davet etmektedir*;

187. Yardımcı organların Başkanlarını, küresel değerlendirme sonuçlarının Tarafların bir sonraki ulusal katkı beyanlarının hazırlanmasını nasıl bilgilendirdiği konusunda bilgi ve iyi uygulamaların paylaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla, altmışıncı oturumlarından (Haziran 2024) başlayarak yıllık bir küresel durum değerlendirme diyalogu düzenlemeye *davet etmektedir* ve ayrıca sekreteryadan sonraki oturumunda değerlendirilmek üzere bir rapor hazırlamasını *talep etmektedir*;

188. Paris Anlaşması Kapsamındaki Finansal Mekanizmanın ilgili işletme birimleri ve kuruluşlarını, yetkileri dahilinde, sonraki ulusal katkı beyanlarının hazırlanması ve iletilmesi için kapasite geliştirme desteği sağlamaya devam etmeye *teşvik etmektedir*.

189. Bunu yapabilecek konumda olan kuruluşları ve sekreteryayı, bölgesel işbirliği merkezleri de dahil olmak üzere, bir sonraki ulusal katkı beyanlarının hazırlanması ve iletilmesi için kapasite geliştirme desteği sağlamaya *davet etmektedir*;

190. Ayrıca Tarafları, ulusal katkı beyanlarını bir sonraki Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin himayesinde düzenlenecek özel bir etkinlikte sunmaya *davet etmektedir*;

191. Taraflar, Paris Anlaşması Taraflar Konferansı'nın beşinci, altıncı ve yedinci oturum başkanlıklarının rehberliğinde, uluslararası işbirliğini ve uyumlu uluslararası ortamı önemli ölçüde güçlendirmek, önümüzdeki ulusal katkı beyanları turunda hırsı teşvik etmek, önümüzdeki kritik on yılda eylemi ve uygulamayı geliştirmek ve 1.5°C hedefini erişilebilir kılmak amacıyla "Misyon 1.5 Yol Haritası" adlı bir dizi faaliyeti başlatmaya *karar vermektedir*;

192. 19/CMA.1 kararının 15. paragrafını *hatırlatmaktadır* ve ilk küresel değerlendirmeden kazanılan deneyime dayanarak, küresel değerlendirme sürecinin prosedürel ve lojistik unsurlarının iyileştirilmesi konusundaki çalışmaların, yan organların altmışıncı oturumlarında başlayıp Paris Anlaşması Taraflar Konferansı'nın altıncı oturumunda sona erdirileceğini *kararlandırmaktadır*;

193. Tarafları ve Taraf olmayan paydaşları, ilk küresel stok sayımının gerçekleştirilmesine ilişkin deneyim ve öğrenilen derslere ilişkin bilgileri 1 Mart 2024 tarihine kadar başvuru portalı aracılığıyla sunmaya davet eder ve sekreteryanın, iyileştirmeleri bildirmek için zamanında başvurulara ilişkin, paragraf 192'de belirtilen, bir sentez raporu hazırlamasını *talep etmektedir*;

194. 19/CMA.1 kararının 8. paragrafı uyarınca, ikinci küresel stok sayımının bilgi toplama ve hazırlama bileşeninin, Paris Anlaşması Taraflarının buluşması olarak hizmet veren Taraflar Konferansının sekizinci oturumunda (Kasım 2026) başlamasına *karar vermektedir* ve çıktılar bileşeninin değerlendirilmesi, Paris Anlaşması Taraflarının buluşması olan Taraflar Konferansının onuncu oturumunda tamamlanacaktır;

195. Bu kararda atıfta bulunulan Sekreteryaya tarafından üstlenilecek faaliyetlerin tahmini bütçe sonuçlarını *not etmektedir*;

196. Sekreteryanın bu kararda talep ettiği eylemlerin, mali kaynakların mevcudiyetine bağlı olarak gerçekleştirilmesi *talep edilmektedir*.

---

²⁴ <https://www4.unfccc.int/sites/submissionsstaging/Pages/Home.aspx>.